

USTAWA

z dnia 30 stycznia 1959 r.

o powszechnym obowiązku wojskowym.

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 1. 1. Siły Zbrojne Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej stoją na straży suwerenności i niepodległości Narodu Polskiego, jego bezpieczeństwa i pokoju.

2. Służba wojskowa jest zaszczytnym obowiązkiem patriotycznym obywateli Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej

Art. 2. W skład Sił Zbrojnych wchodzi:

- 1) wojska lądowe,
- 2) wojska lotnicze i obrony przeciwlotniczej,
- 3) marynarka wojenna,
- 4) wojska wewnętrzne.

Art. 3. 1. Podstawą uzupełniania Sił Zbrojnych jest powszechny obowiązek wojskowy.

2. Uzupełnianie Sił Zbrojnych w granicach kontyngentu ustalonego przez Radę Ministrów i administrowanie rezerwami osobowymi Sił Zbrojnych należy do zakresu działania Ministra Obrony Narodowej, a w części dotyczącej wojsk wewnętrznych — do Ministra Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 4. 1. Organami wojskowymi właściwymi w zakresie uzupełniania Sił Zbrojnych oraz administrowania rezerwami osobowymi są dowództwa okręgów wojskowych oraz wojskowe komendy wojewódzkie i wojskowe komendy rejonowe.

2. Siedziby wojskowych komend wojewódzkich i wojskowych komend rejonowych oraz ich zasięg terytorialny określa Minister Obrony Narodowej za zgodą Prezesa Rady Ministrów w drodze rozporządzenia.

Art. 5. 1. Organami administracji państwowej właściwymi do przeprowadzania czynności związanych z wykonywaniem powszechnego obowiązku wojskowego oraz do współdziałania z organami wojskowymi w zakresie uzupełniania Sił Zbrojnych i administrowania rezerwami osobowymi są:

- 1) prezydium rad narodowych wszystkich stopni i ich organy, a za granicą urzędy konsularne,
- 2) inne organy administracji państwowej określone w ustawie.

2. Tryb stosowania przez urzędy konsularne przepisów niniejszej ustawy do obywateli polskich stale zamieszkałych za granicą określa w drodze rozporządzenia Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrami Spraw Zagranicznych i Spraw Wewnętrznych.

Art. 6. 1. Organami właściwymi do orzekania o zdolności do służby wojskowej w przypadkach określonych w niniejszej ustawie są komisje poborowe oraz wojskowe komisje lekarskie.

2. Zasady badania i oceny zdolności fizycznej i psychicznej do służby wojskowej przez komisje wymienione w ust. 1 określa Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Zdrowia.

3. Skład, właściwość i tryb postępowania wojskowych komisji lekarskich określa Minister Obrony Narodowej.

Art. 7. Powszechny obowiązek wojskowy obejmuje:

- 1) obowiązek zgłaszania się do rejestracji,
- 2) obowiązek stawiania do poboru,
- 3) obowiązek odbywania służby wojskowej,
- 4) obowiązek meldunkowy,

Art. 8. Powszechnemu obowiązкови wojskowemu podlegają mężczyźni — obywatele polscy — począwszy od 1 stycznia roku kalendarzowego, w którym kończą 18 lat życia, do końca roku kalendarzowego, w którym kończą 50, oficerowie 60, a oficerowie w stopniu generałów (admiralów) — 65 lat życia.

Art. 9. 1. Powszechnemu obowiązкови wojskowemu nie podlegają mężczyźni uznani ze względu na stan zdrowia za zupełnie niezdolnych do służby wojskowej

2. Nie podlegają również powszechnemu obowiązкови wojskowemu mężczyźni pełniący czynną służbę wojskową z mocy obowiązku wojskowego szczególnego, określonego w odrębnych przepisach (żołnierze zawodowi, służby okresowej, nadterminowi, uczniowie oficerskich szkół zawodowych, słuchacze akademii wojskowych i inni) — przez czas pełnienia tej służby. W razie ustania obowiązku wojskowego szczególnego powstaje w stosunku do tych osób z mocy prawa powszechny obowiązek wojskowy, jeżeli w myśl niniejszej ustawy obowiązкови temu podlegają.

Art. 10. Obowiązкови służby wojskowej w zakresie określonym niniejszą ustawą mogą być poddane kobiety — obywatelki polskie — począwszy od 1 stycznia roku kalendarzowego, w którym kończą 18 lat życia, do końca roku kalendarzowego, w którym kończą 40, a posiadające stopień oficerski — 50 lat życia.

Art. 11. Celem przygotowania obywateli do wykonywania obowiązku służby wojskowej i obrony kraju (art. 7 pkt 3 i art. 10) prowadzi się przysposobienie wojskowe młodzieży w zakresie określonym niniejszą ustawą.

Rozdział II.

Rejestracja.

Art. 12. 1. Mężczyźni, którzy w danym roku kalendarzowym kończą 18 lat życia (przedpoborowi), obowiązani są celem wciągnięcia do rejestru przedpoborowych zgłosić się do właściwego organu administracji prezydium gromadzkiej, miejskiej, dzielnicowej rady narodowej lub rady narodowej osiedla, właściwej ze względu na ich miejsce stałego zamieszkania, a w przypadku zameldowania na pobyt czasowy ponad 2 miesiące (okresowy) — właściwej ze względu na miejsce tego pobytu.

2. Rejestrację przeprowadzają organy wymienione w ust. 1 w okresie pomiędzy 2 stycznia a 28 lutego każdego roku.

3. Na podstawie przeprowadzonej rejestracji oraz danych z ewidencji ruchu ludności organy wymienione w ust. 1 zakładają rejestry przedpoborowych każdego rocznika.

Art. 13. 1. Do rejestracji wzywa się przedpoborowych za pomocą obwieszczeń. W miarę potrzeby przedpoborowi mogą być wzywani do rejestracji również za pomocą wezwań imiennych.

2. Przedpoborowym, którzy zgłosili się do rejestracji, wydaje się zaświadczenie o zgłoszeniu.

Art. 14. 1. Przedpoborowi wymienieni w art. 12 ust. 1 oraz starsi, którzy z jakiegokolwiek przyczyny nie zgłosili się do rejestracji w oznaczonym czasie i miejscu, obowiązani są uczynić to niezwłocznie po ustaniu przeszkody.

2. Przedpoborowi, którzy w czasie przeprowadzania rejestracji przebywają czasowo za granicą, obowiązani są zgłosić się do rejestracji do organu właściwego w myśl art. 12 ust. 1 niezwłocznie po powrocie do kraju.

Art. 15. Szczegółowy tryb przeprowadzania rejestracji, dokumenty, jakie powinny przedstawić przedpoborowi, oraz sposób prowadzenia rejestru przedpoborowych i utrzymania go w stałej aktualności określa w drodze rozporządzenia Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej.

Rozdział III.

Pobór.

Art. 16. 1. Obowiązкови stawienia się do poboru podlegają:

- 1) mężczyźni, którzy w danym roku kalendarzowym kończą 20 lat życia,
- 2) mężczyźni starsi, do ukończenia 50 lat życia, którzy z jakichkolwiek powodów nie stawiali do poboru.

2. Studenci szkół wyższych, w których prowadzone jest wojskowe szkolenie studentów, podlegają obowiązкови stawienia się do poboru od początku roku kalendarzowego, w którym kończą 18 lat życia

3. Ilekroć w dalszych przepisach ustawy jest mowa o „poborowych bez bliższego określenia, należy przez to rozumieć mężczyzn wymienionych w ust. 1 i 2.

Art. 17. Rektorzy szkół wyższych, w których prowadzone jest wojskowe szkolenie studentów, obowiązani są przedstawiać corocznie wykazy poborowych wymienionych w art. 16 ust. 2 właściwemu organowi administracji prezydium powiatowej (miejskiej w miastach stanowiących powiaty miejskie, a w miastach wyłączonych z województw — dzielnicowej) rady narodowej właściwej dla siedziby szkoły.

Art. 18. 1. Pobór zarządza corocznie Prezes Rady Ministrów.

2. Pobór przeprowadza się w okresie między 2 maja a 30 czerwca każdego roku (pobór główny).

3. Dla studentów szkół wyższych wymienionych w art. 16 ust. 2 oraz dla poborowych, którzy z jakichkolwiek powodów nie stawili się do poboru głównego — prezydium wojewódzkiej rady narodowej (rady narodowej miasta wyłączonego z województwa) zarządza przeprowadzenie poboru poza terminem określonym w ust. 2 (pobór dodatkowy).

Art. 19. Organami właściwymi do przeprowadzania poboru w kraju są prezydium wojewódzkich i powiatowych (miejskich w miastach stanowiących powiaty miejskie, a w miastach wyłączonych z województw — dzielnicowych) rad narodowych przy współdziałaniu organów wojskowych wymienionych w art. 4 ust. 1 oraz prezydiów rad narodowych niższych stopni.

Art. 20. 1. Poborowych wzywają do poboru prezydium powiatowych (miejskich w miastach stanowiących powiaty miejskie, a w miastach wyłączonych z województw — dzielnicowych) rad narodowych za pomocą obwieszczeń. W miarę potrzeby poborowi mogą być wzywani do poboru również za pomocą wezwań imiennych przez właściwe organy administracji wymienionych prezydiów rad narodowych.

2. Rozplakatowanie obwieszczeń oraz doręczanie wezwań imiennych należy do właściwych organów administracji prezydiów gromadzkich, miejskich, dzielnicowych rad narodowych i rad narodowych osiedli.

3. W razie niestawienia się poborowego do poboru bez uzasadnionych powodów, przewodniczący prezydium powiatowej (miejskiej w miastach stanowiących powiaty miejskie, a w miastach wyłączonych z województw — dzielnicowej) rady narodowej zarządza przymusowe doprowadzenie poborowego.

Art. 21. 1. Dla przeprowadzenia poboru prezydium powiatowych (miejskich w miastach stanowiących powiaty miejskie, a w miastach wyłączonych z województw — dzielnicowych) rad narodowych powołują w porozumieniu z organami wojskowymi wymienionymi w art. 4 ust. 1 powiatowe komisje poborowe.

2. W skład powiatowych komisji poborowych wchodzi:

- 1) jako przewodniczący — przewodniczący prezydium rady narodowej wymienionej w ust. 1 lub jego zastępca;
- 2) jako członkowie;

- a) wojskowy komendant rejonowy albo oficer wyznaczony przez wojskowego komendanta wojewódzkiego;
- b) przedstawiciel właściwego dla spraw wewnętrznych organu prezydium rady narodowej wymienionej w ust. 1,
- c) dwaj lekarze, w tym jeden cywilny wyznaczony przez właściwy dla spraw zdrowia organ prezydium rady narodowej wymienionej w ust. 1, a drugi — stosownie do wydanego corocznie zarządzenia Ministrów Obrony Narodowej oraz Zdrowia — bądź cywilny wyznaczony przez właściwy dla spraw zdrowia organ prezydium rady narodowej wymienionej w ust. 1, bądź wojskowy wyznaczony przez dowódcę okręgu wojskowego.

3. Lekarze wyznaczeni przez właściwy dla spraw zdrowia organ prezydium rady narodowej na członków powiatowych komisji poborowych zachowują prawo do wynagrodzenia ze swych zakładów pracy, a ponadto otrzymują za każdy dzień pracy w komisji dodatkowe wynagrodzenie na zasadach ustalonych przez Prezesa Rady Ministrów.

Art. 22. 1. Do zakresu działania powiatowej komisji poborowej należy:

- 1) badanie stanu zdrowia poborowych oraz innych osób w przypadkach przewidzianych w niniejszej ustawie i orzekanie o ich zdolności do służby wojskowej;
- 2) orzekanie o udzieleniu poborowym odroczenia zasadniczej służby wojskowej.

2. Jeżeli wydanie orzeczenia o zdolności poborowego do służby wojskowej wymaga przeprowadzenia badań dodatkowych lub specjalistycznych albo obserwacji, powiatowa komisja poborowa kieruje poborowego w tym celu do właściwego wojskowego zakładu leczniczego lub do odpowiedniego zakładu społecznego służby zdrowia.

Art. 23. Komisja poborowa wydając orzeczenie o zdolności poborowego do służby wojskowej zalicza go do jednej z następujących kategorii:

- 1) „zdolny do służby wojskowej” — kategoria „A”;
- 2) „czasowo niezdolny do służby wojskowej” — kategoria „B”;
- 3) „zdolny do służby wojskowej z ograniczeniem” — kategoria „C”;
- 4) „niezdolny do służby wojskowej w czasie pokoju” — kategoria „D”;
- 5) „zupełnie niezdolny do służby wojskowej” — kategoria „E”.

Art. 24. 1. Wojskowy komendant rejonowy zakłada przy poborze ewidencję wojskową oraz wydaje poborowym książeczki wojskowe.

2. Poborowych uznanych za zdolnych do służby wojskowej (kategoria „A” i „C”) wojskowy komendant rejonowy przynajmniej do poszczególnych rodzajów wojsk i służb, uwzględniając potrzeby Sił Zbrojnych, orzeczenie komisji poborowej, kwalifikacje zawodowe oraz w miarę możliwości życzenia poborowych.

3. Poborowych uznanych za zdolnych do służby wojskowej (kategoria „A”), będących studentami szkół wyższych, w których prowadzone jest wojskowe szkolenie studentów, wojskowy komendant rejonowy przynajmniej do tego szkolenia.

Art. 25. 1. Odroczenia zasadniczej służby wojskowej udziela się poborowym ze względu na:

- 1) stan zdrowia — w razie stwierdzenia czasowej niezdolności do służby wojskowej;
- 2) utrzymywanie rodziny — w razie stwierdzenia, że poborowy jest jedynym żywicielem rodziny;
- 3) odbywanie studiów w szkołach wyższych lub pobieranie nauki w szkołach średnich w trybie stacjonarym.

2. Odroczenia mogą być udzielane również ze względu na wykonywanie zawodu — jeżeli udzielenie odroczenia jest uzasadnione ze względu na potrzeby Państwa.

3. Odroczenia zasadniczej służby wojskowej ze względu na stan zdrowia, utrzymywanie rodziny, wykonywanie zawodu lub pobieranie nauki w szkołach średnich udziela się poborowym w wieku do 23 lat, a ze względu na odbywanie studiów w szkołach wyższych — poborowym w wieku do 25 lat życia.

Art. 26. 1. Odroczenia zasadniczej służby wojskowej ze względu na stan zdrowia udziela się poborowym, którzy z powodu choroby, wady lub ułomności dającej się wyleczyć najdalej w ciągu roku, są czasowo niezdolni do służby wojskowej.

2. Komisja poborowa może zarządzić skierowanie poborowych wymienionych w ust. 1 do zakładu społecznego służby zdrowia w celu leczenia. Dokonanie zabiegu chirurgicznego wymaga zgody poborowego.

3. Zasady i tryb kierowania poborowych na leczenie określa Minister Zdrowia w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej.

Art. 27. Odroczenia zasadniczej służby wojskowej ze względu na utrzymywanie rodziny udziela się poborowym uznanym za zdolnych do służby wojskowej (kategoria „A” lub „C”), będącym jedynymi żywicielami rodzin, na wniosek poborowego lub członków rodziny pozostających na jego utrzymaniu, zaopiniowany przez prezydium gromadzkiej, miejskiej, dzielnicowej rady narodowej lub rady narodowej osiedla, właściwej ze względu na miejsce zamieszkania rodziny poborowego. Prezydium rad narodowych miast stanowiących powiaty miejskie oraz prezydium dzielnicowych rad narodowych mogą przekazać opiniowanie wniosków powołanym w tym celu komisjom.

Art. 28. 1. Odroczenia zasadniczej służby wojskowej ze względu na odbywanie studiów (pobieranie nauki) udziela się poborowym uznanym za zdolnych do służby wojskowej na ich wniosek, na podstawie zaświadczeń o odbywaniu studiów (pobieraniu nauki), wydawanych przez kierowników zakładów naukowych.

2. Odroczenia, o którym mowa w ust. 1, nie udziela się studentom szkół wyższych obowiązanych do odbywania wojskowego szkolenia studentów.

3. Prezes Rady Ministrów określa szkoły wyższe oraz szkoły średnie, których studenci (uczniowie) uprawnieni są do korzystania z odroczenia zasadniczej służby wojskowej w myśl ust. 1.

Art. 29. 1. Odroczenia zasadniczej służby wojskowej ze względu na wykonywanie zawodu udziela się na wniosek zakładu pracy poborowym uznanym za zdolnych do służby wojskowej, zatrudnionym w resortach i w zawodach, które określa corocznie Rada Ministrów.

2. Rada Ministrów określa również corocznie ilość poborowych, którym mogą być udzielone odroczenia zasadniczej służby wojskowej ze względu na wykonywanie zawodu.

Art. 30. 1. Odroczenia zasadniczej służby wojskowej udziela się na okres do najbliższego poboru głównego. Poborowi korzystający z odroczenia obowiązani są do stawiania się corocznie do poboru głównego do końca roku kalendarzowego, w którym kończą 23 lata życia, a poborowi będący studentami szkół wyższych — do końca roku kalendarzowego, w którym kończą 25 lat życia.

2. Odroczenia zasadniczej służby wojskowej w razie stwierdzenia czasowej niezdolności do tej służby udziela się tylko jednorazowo, chyba że poborowy zostanie przy następnym poborze uznany za czasowo niezdolnego do służby wojskowej z powodu innego schorzenia niż to, które było powodem udzielenia mu odroczenia.

3. Zakłady pracy oraz zakłady naukowe, w których zatrudnieni są lub pobierają naukę poborowi korzystający z odroczenia zasadniczej służby wojskowej ze względu na wykonywanie zawodu lub ze względu na odbywanie studiów

(pobieranie nauki), obowiązane są zawiadamiać niezwłocznie właściwych wojskowych komendantów rejonowych o wygaśnięciu warunków do odroczenia poborowemu zasadniczej służby wojskowej.

Art. 31. 1. Poborowych uznanych za zdolnych do służby wojskowej (kategoria „A” i „C”), którym nie udzielono odroczenia lub których uprawnienia do odroczenia wygasły, wojskowy komendant rejonowy powołuje do odbycia zasadniczej służby wojskowej w granicach określonego kontyngentu.

2. Poborowych uznanych za niezdolnych do służby wojskowej w czasie pokoju (kategoria „D”), wojskowy komendant rejonowy przenosi do rezerwy, uznanych zaś za zupełnie niezdolnych do służby wojskowej (kategoria „E”) — zwalnia od powszechnego obowiązku wojskowego.

3. Poborowych będących studentami szkół wyższych, w których prowadzone jest wojskowe szkolenie studentów, uznanych za zdolnych do służby wojskowej (kategoria „A”), wojskowy komendant rejonowy powołuje do tego szkolenia.

4. Poborowi wymienieni w ust. 3, którzy stawiali do poboru w wieku 18 lub 19 lat życia i zostali zakwalifikowani do kategorii „B”, „C” lub „D”, obowiązani są stawić się do poboru ponownie w roku kalendarzowym, w którym kończą 20 lat życia.

Art. 32. 1. Poborowych w wieku do 23 lat życia uznanych za zdolnych do służby wojskowej, których nie powołano do odbycia zasadniczej służby wojskowej w myśl art. 31 ust. 1 i którym nie udzielono odroczenia, wojskowy komendant rejonowy zalicza do ponadkontyngentu.

2. Powołanie ponadkontyngentowych do odbycia zasadniczej służby wojskowej może nastąpić do końca tego roku kalendarzowego, w którym kończą 23 lata życia.

3. Przed powołaniem do odbycia zasadniczej służby wojskowej ponadkontyngentowi podlegają obowiązkowi ponownego stawienia się przed powiatową komisją poborową celem zbadania stanu zdrowia i ustalenia ich zdolności do służby wojskowej.

Art. 33. Poborowych korzystających z odroczenia zasadniczej służby wojskowej oraz zaliczonych do ponadkontyngentu, którzy nie zostaną powołani do odbycia zasadniczej służby wojskowej do końca roku kalendarzowego, w którym kończą 23 lata życia, a w przypadku korzystania z odroczenia ze względu na odbywanie studiów w szkołach wyższych — do końca roku kalendarzowego, w którym kończą 25 lat życia, wojskowy komendant rejonowy przenosi do rezerwy.

Art. 34. 1. Mężczyźni, którzy z jakichkolwiek powodów nie stawili się do poboru we właściwym czasie i miejscu, są obowiązani stawić się niezwłocznie po ustaniu przeszkody przed powiatową komisją poborową, a gdy komisja ta już nie urzęduje — zgłosić się do właściwego organu administracji prezydium powiatowej (miejskiej w miastach stanowiących powiaty miejskie, a w miastach wyłączonych z województw — dzielnicowej) rady narodowej, który wskaże im termin i miejsce stawienia się do poboru. Obowiązek ten trwa do czasu ukończenia 50 lat życia.

2. Poborowi wymienieni w ust. 1, którzy stawili się do poboru po raz pierwszy w roku kalendarzowym, w którym kończą 24 lub 25 lat życia, zostają w razie uznania ich za zdolnych do służby wojskowej powołani do odbycia zasadniczej służby wojskowej albo przeniesieni do rezerwy. Poborowi starsi zostają przeniesieni do rezerwy bez odbycia zasadniczej służby wojskowej.

Art. 35. 1. Mężczyźni zgłaszający się ochotniczo do odbycia zasadniczej służby wojskowej lub do służby wojskowej w charakterze uczniów oficerskich szkół zawodowych albo słuchaczy akademii wojskowych w roku kalendarzowym, w którym kończą 18 lub 19 lat życia (ochotnicy), podlegają skierowaniu do powiatowej komisji poborowej w celu zba-

dania stanu zdrowia i wydania orzeczenia o ich zdolności do służby wojskowej.

2. Wydanie przez powiatową komisję poborową w trybie określonym w ust. 1 orzeczenia o niezdolności ochotnika do służby wojskowej w charakterze ochotnika nie zwalnia go od obowiązku stawienia się do poboru we właściwym czasie i miejscu (art. 16 i 18).

3. W stosunku do ochotników uznanych za zdolnych do służby wojskowej stosuje się odpowiednio przepisy art. 24 ust. 2 i art. 31 ust. 1, z tym jednak, że ochotnikom, którzy ukończyli w organizacjach przysposobienia wojskowego lub organizacjach sportowych przeszkolenie o kierunku specjalistycznym szczególnie przydatnym w służbie wojskowej, przysługuje prawo wyboru rodzaju wojska lub służby, w zależności od posiadanych kwalifikacji.

4. Zgłoszenia ochotników do zasadniczej służby wojskowej przyjmują wojskowe komendy rejonowe stosownie do zarządzenia o poborze, a w stosunku do ochotników zgłaszających się do służby w charakterze uczniów olicerskich szkół zawodowych lub słuchaczy akademii wojskowych — stosownie do zarządzenia Ministra Obrony Narodowej.

Art. 36. Minister Obrony Narodowej może zarządzić zaliczenie niektórych kategorii poborowych do ponadkontyngentu bez poddawania ich badaniu lekarskiemu na komisji poborowej.

Art. 37. 1. Orzeczenie powiatowej komisji poborowej powinno być niezwłocznie podane do wiadomości poborowego. Orzeczenie w przedmiocie odroczenia zasadniczej służby wojskowej ze względu na utrzymanie rodziny powinno być podane również do wiadomości prezydium rady narodowej, które opiniowało prośbę o udzielenie odroczenia (art. 27).

2. Od orzeczeń powiatowej komisji poborowej przysługuje poborowym odwołanie do wojewódzkiej komisji poborowej. Wniesienie odwołania nie wstrzymuje powołania poborowego do zasadniczej służby wojskowej.

3. Członkom powiatowej komisji poborowej przysługuje prawo wnoszenia do wojewódzkiej komisji poborowej sprzeciwów od orzeczeń powiatowej komisji poborowej.

4. Odwołania i sprzeciwy mogą być wnoszone do wojewódzkiej komisji poborowej najpóźniej w ciągu 14 dni od wydania orzeczenia przez powiatową komisję poborową.

Art. 38. Wojewódzka komisja poborową powołuje prezydium wojewódzkiej (a w miastach wyłączonych z województw — miejskiej) rady narodowej w porozumieniu z właściwym dowódcą okręgu wojskowego.

Art. 39. 1. W skład wojewódzkiej komisji poborowej wchodzi:

- 1) jako przewodniczący — przewodniczący prezydium wojewódzkiej rady narodowej (rady narodowej miasta wyłączonego z województwa) lub jego zastępca;
- 2) jako członkowie:
  - a) wojskowy komendant wojewódzki,
  - b) przedstawiciel właściwego dla spraw wewnętrznych organu prezydium rady narodowej wymienionej w pkt 1,
  - c) lekarz — przedstawiciel właściwego dla spraw zdrowia organu prezydium rady narodowej wymienionej w pkt 1,
  - d) lekarz wojskowy — wyznaczony przez dowódcę okręgu wojskowego.

2. Do wynagrodzenia lekarzy wymienionych w ust. 1 pkt 2 lit. c) stosuje się odpowiednio art. 21 ust. 3.

Art. 40. 1. Do zakresu działania wojewódzkiej komisji poborowej należy:

- 1) nadzór nad działalnością powiatowych komisji poborowych;

2) rozpatrywanie sprzeciwów i odwołań od orzeczeń powiatowych komisji poborowych.

2. Wojewódzka komisja poborowa może wskutek wniesionego odwołania lub sprzeciwu albo w trybie nadzoru zmienić lub uchylić każde orzeczenie powiatowej komisji poborowej.

3. Orzeczenia wojewódzkich komisji poborowych są ostateczne.

Art. 41. Ministrowie Spraw Wewnętrznych i Obrony Narodowej określą w drodze rozporządzenia:

- 1) w porozumieniu z Ministrem Zdrowia zasady i tryb zgłaszania się do poboru, dokumenty, jakie poborowi powinni przedstawić przy poborze, sposób przygotowania i przeprowadzenia poboru, czynności organów administracji prezydiów rad narodowych w tym zakresie, tryb urzędowania komisji poborowych oraz obowiązki i uprawnienia przewodniczącego i członków tych komisji;
- 2) w porozumieniu z Ministrami Zdrowia oraz Pracy i Opieki Społecznej warunki i tryb udzielania odroczeń zasadniczej służby wojskowej, w szczególności zasady i tryb orzekania o niezdolności do pracy członków rodziny pozostających na utrzymaniu poborowych oraz organy właściwe do orzekania w tych sprawach.

Rozdział IV.

Obowiązek służby wojskowej.

Art. 42. 1. Obowiązek służby wojskowej (art. 7 pkt 3) polega na odbywaniu:

- 1) zasadniczej służby wojskowej,
- 2) wojskowego szkolenia studentów,
- 3) służby wojskowej w rezerwie.
- 4) służby wojskowej w razie mobilizacji lub w czasie wojny.
  2. Obywatele odbywający:
    - 1) zasadniczą służbę wojskową,
    - 2) przeszkolenie wojskowe studentów w jednostkach wojskowych,
    - 3) ćwiczenia wojskowe rezerwy,
    - 4) służbę wojskową w razie mobilizacji lub w czasie wojny — są żołnierzami w czynnej służbie wojskowej.

Art. 43. 1. Powołanie do odbycia czynnej służby wojskowej następuje za pomocą imiennych kart powołania, a do służby w razie mobilizacji i w czasie wojny również za pomocą kart mobilizacyjnych, w drodze obwieszczeń lub w inny sposób określony przez Ministra Obrony Narodowej.

2. W czasie pokoju doręczanie imiennych kart powołania do odbycia czynnej służby wojskowej należy.

- 1) w gromadach, osiedlach i miastach nie stanowiących powiatów miejskich — do właściwych organów administracji prezydiów rad narodowych.
- 2) w miastach stanowiących powiaty miejskie i w miastach wyłączonych z województw — do właściwych wojskowych komendantów rejonowych.
3. W razie mobilizacji i w czasie wojny doręczanie imiennych kart powołania i rozplakatowanie obwieszczeń należy do właściwych organów administracji prezydiów gromadzkich, miejskich, dzielnicowych rad narodowych i rad narodowych osiedli.

Art. 44. 1. Powoływanie do odbycia czynnej służby wojskowej należy do wojskowego komendanta rejonowego.

2. W powołaniu oznacza się sposób, czas i miejsce stawienia się do służby wojskowej oraz rygory w razie niedopełnienia obowiązku stawienia się do tej służby.

3. Doręczenie kart powołania do odbycia zasadniczej służby wojskowej, przeszkolenia wojskowego studentów w jednostkach wojskowych oraz na ćwiczenia wojskowe rezerwy powinno nastąpić co najmniej na 14 dni przed okre-

śnionym w karcie powołania terminem stawienia się do odbycia służby.

4. Minister Obrony Narodowej może zarządzić powołanie żołnierzy rezerwy na ćwiczenia wojskowe rezerwy z pominięciem terminu określonego w ust. 3.

5. W razie mobilizacji lub w czasie wojny powołanie żołnierzy do czynnej służby wojskowej może być zarządzane z natychmiastowym terminem stawienia się.

Art. 45. 1. Powołani do odbycia czynnej służby wojskowej są obowiązani stawić się do tej służby w terminie i miejscu oznaczonym w powołaniu. Stają się oni żołnierzami w czynnej służbie wojskowej z dniem stawienia się do służby w jednostce wojskowej (wcielania). Data stawienia się do służby podlega ogłoszeniu w rozkazie dowódcy jednostki.

2. W razie niestawienia się powołanego bez uzasadnionych powodów w oznaczonym czasie w jednostce wojskowej, wojskowy komendant rejonowy zwraca się do właściwej powiatowej (miejskiej) komendy Milicji Obywatelskiej o przymusowe doprowadzenie powołanego do wojskowej komendy rejonowej lub do jednostki wojskowej.

Art. 46. 1. Powołaniu do odbycia czynnej służby wojskowej nie podlegają osoby:

- 1) skazane na karę pozbawienia wolności lub tymczasowo aresztowane — przez czas trwania pozbawienia wolności;
- 2) skazane na karę dodatkową utraty praw publicznych — przez czas trwania utraty tych praw.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się w razie mobilizacji i w czasie wojny.

3. Osoby wymienione w ust. 1 obowiązane są po odbyciu kary lub zwolnieniu z aresztu albo odzyskaniu utraconych praw publicznych stawić się niezwłocznie do właściwego wojskowego komendanta rejonowego, który w zależności od ich wieku i zdolności do służby wojskowej powołuje je do odbycia zasadniczej służby wojskowej, zalicza do rezerwy lub zwalnia od powszechnego obowiązku wojskowego. Mężczyźni, którzy nie stawiali do poboru, obowiązani są uprzednio dopełnić tego obowiązku zgodnie z art. 34 ust. 1. Przepis art. 34 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 47. 1. Czynną służbę wojskową pełni się w jednym nieprzeziwanym okresie, jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej.

2. Sposób odbywania czynnej służby wojskowej określają ustawy oraz wydane przez Ministra Obrony Narodowej, a w stosunku do wojsk wewnętrznych — przez Ministra Spraw Wewnętrznych zarządzenia, rozkazy, regulaminy i inne przepisy wojskowe.

3. Osobom obowiązany do czynnej służby wojskowej, które wykazują się czynnym udziałem w pracach przysposobienia wojskowego, mogą być przyznawane uprawnienia i ulgi w odbywaniu służby wojskowej w zakresie i na warunkach ustalonych przez Ministra Obrony Narodowej.

Art. 48. 1. Zwolnienie z czynnej służby wojskowej następuje po upływie oznaczonego w ustawie czasu trwania tej służby, a przed jego upływem — w przypadkach określonych w ustawie.

2. Zwolnienie żołnierzy z czynnej służby wojskowej przeprowadzają dowódcy jednostek wojskowych.

3. Dniem zwolnienia żołnierza z czynnej służby wojskowej jest dzień odejścia z jednostki wojskowej. Data zwolnienia ze służby podlega ogłoszeniu w rozkazie dowódcy jednostki.

Art. 49. Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych określa w drodze rozporządzenia zasady i sposób powoływania do czynnej służby wojskowej i zwalniania z tej służby, wzory kart powołania, sposób doręczania kart powołania i kart mobilizacyjnych, tryb postępowania w przypadkach niestawienia się powołanego do odbycia czynnej służby wojskowej zgodnie z powo-

łaniem oraz tryb postępowania w przypadku utraty, zniszczenia, niedoręczenia lub nieprzyjęcia karty powołania (karty mobilizacyjne).

Rozdział V.

Zasadnicza służba wojskowa.

Art. 50. 1. Obowiązkowi odbycia zasadniczej służby wojskowej podlegają uznani za zdolnych do służby wojskowej:

- 1) poborowi, którym nie udzielono odroczenia zasadniczej służby wojskowej, przeznaczeni do odbycia tej służby;
- 2) ponadkontyngentowi powołani do odbycia zasadniczej służby wojskowej;
- 3) studenci, którzy nie ukończyli wojskowego szkolenia studentów z wynikiem pomyślnym lub zostali skreśleni z listy studentów szkoły wyższej, w której szkolenie to jest prowadzone.

2. Do odbycia zasadniczej służby wojskowej mogą być powołani również ochotnicy uznani za zdolnych do służby wojskowej.

Art. 51. 1. Czas trwania zasadniczej służby wojskowej wynosi:

- 1) w wojskach lądowych — 24 miesiące;
- 2) w wojskach lotniczych i obrony przeciwlotniczej — 24 miesiące;
- 3) w jednostkach pływających marynarki wojennej i wojsk wewnętrznych — 36 miesięcy;
- 4) w jednostkach nadbrzeżnych marynarki wojennej — 24 miesiące;
- 5) w wojskach wewnętrznych — 24 miesiące.

2. W szczególnych przypadkach ze względu na dobro Państwa Rada Ministrów może w drodze uchwały przedłużyć w granicach do 3 miesięcy czas trwania zasadniczej służby wojskowej określony w ust. 1.

3. Minister Obrony Narodowej może skrócić czas trwania zasadniczej służby wojskowej dla części żołnierzy odbywających tę służbę w danym roku kalendarzowym, uwzględniając potrzeby Sił Zbrojnych.

4. Skrócenie czasu trwania zasadniczej służby wojskowej w stosunku do żołnierzy wojsk wewnętrznych zarządza Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 52. 1. Określony w art. 51 ust. 1 czas trwania zasadniczej służby wojskowej może być dla poborowych i ochotników, którzy odbyli w organizacjach przysposobienia wojskowego lub w organizacjach sportowych przeszkolenie w specjalnościach szczególnie przydatnych w służbie wojskowej i uzyskali odpowiednie kwalifikacje, skrócony o okres nie przekraczający 1 roku.

2. Warunki skrócenia czasu trwania zasadniczej służby wojskowej poborowym i ochotnikom wymienionym w ust. 1 oraz okresy, o jakie służba ta może być skrócona w zależności od posiadanych przez tych poborowych i ochotników kwalifikacji, określa Minister Obrony Narodowej.

Art. 53. 1. Minister Obrony Narodowej lub upoważnione przez niego organy wojskowe mogą przenosić żołnierzy odbywających zasadniczą służbę wojskową z jednego rodzaju wojsk (art. 51 ust. 1) do innego.

2. Przeniesienie żołnierza do służby w wojskach wewnętrznych lub z wojsk wewnętrznych do innego rodzaju wojsk następuje w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych lub upoważnionymi przez niego organami.

3. W przypadku przeniesienia, o którym mowa w ust. 1 i 2, żołnierz odbywa zasadniczą służbę wojskową przez czas określony dla tego rodzaju wojsk, do którego nastąpiło przeniesienie.

4. Przepisów ust. 1—3 nie stosuje się do żołnierzy pełniących skróconą zasadniczą służbę wojskową przewidzianą w art. 52.

Art. 54. 1. Poborowi korzystający z odroczenia zasadniczej służby wojskowej lub zaliczeni do ponadkontyngentu, nie powołani do odbycia zasadniczej służby wojskowej określonej w art. 51 ust. 1 do końca roku kalendarzowego w którym kończą 23 lata życia, oraz poborowi korzystający z odroczenia ze względu na odbywanie studiów w szkołach wyższych i poborowi, którzy stawiłi się po raz pierwszy do poboru po ukończeniu 23 lat życia i nie zostali powołani do tej służby do końca roku kalendarzowego, w którym kończą 25 lat życia, mogą być przed przeniesieniem do rezerwy powołani do zasadniczej służby wojskowej na okres nie przekraczający 6 miesięcy.

2. Do poborowych wymienionych w ust. 1 korzystających z odroczenia zasadniczej służby wojskowej stosuje się odpowiednio przepis art. 32 ust. 3.

Art. 55. 1. Czas trwania zasadniczej służby wojskowej liczy się od pierwszego dnia okresu wcielenia powołanych do jednostek wojskowych, ustalonego przez Ministra Obrony Narodowej, i kończy się z upływem okresów czasu przewidzianych w art. 51—54.

2. W przypadku wcielenia poza okresem wymienionym w ust. 1 czas trwania zasadniczej służby wojskowej liczy się od dnia wcielenia.

Art. 56. 1. Po upływie czasu trwania zasadniczej służby wojskowej określonego w art. 51—55 żołnierz zwalnia się z czynnej służby wojskowej i przenosi do rezerwy.

2. Zwolnienie żołnierza z zasadniczej służby wojskowej przed upływem czasu określonego w art. 51—55 z przeniesieniem go do rezerwy następuje w przypadku uznania go przez wojskową komisję lekarską za niezdolnego do służby w czasie pokoju (kategoria „D”).

3. Zwolnieniu z zasadniczej służby wojskowej przed upływem czasu określonego w art. 51—55 podlegają również żołnierze, którzy:

- 1) zostali uznani przez wojskową komisję lekarską za zupełnie niezdolnych do służby wojskowej (kategoria „E”);
- 2) utracili obywatelstwo polskie.

Żołnierzy tych zwalnia się od powszechnego obowiązku wojskowego.

Art. 57. 1. Żołnierza uznanego w czasie odbywania zasadniczej służby wojskowej za czasowo niezdolnego do służby wojskowej ze względu na stan zdrowia (kategoria „B”) na okres od 3 miesięcy do jednego roku zwalnia się z tej służby na ten okres czasu — bez przeniesienia do rezerwy.

2. Przed upływem okresu czasu, o którym mowa w ust. 1, żołnierz obowiązany jest stawić się na wezwanie wojskowego komendanta rejonowego przed wojskową komisją lekarską w celu poddania się badaniu lekarskiemu. W przypadku uznania żołnierza za zdolnego do służby wojskowej, wojskowy komendant rejonowy powołuje go w zależności od okresu odbytej zasadniczej służby wojskowej do dalszego odbywania tej służby. Żołnierza uznanego za niezdolnego do służby wojskowej w czasie pokoju (kategoria „D”) wojskowy komendant rejonowy zalicza do rezerwy, a zupełnie niezdolnego do służby wojskowej (kategoria „E”) — zwalnia od powszechnego obowiązku wojskowego.

3. W przypadku ponownego powołania żołnierza wymienionego w ust. 1 do odbycia zasadniczej służby wojskowej, czas służby odbyty przed zwolnieniem podlega zaliczeniu na poczet okresu służby przewidzianego w art. 51 ust. 1.

Art. 58. 1. Jeżeli w okresie odbywania zasadniczej służby wojskowej powstaną warunki uzasadniające uznanie żołnierza za jedynego żywiciela rodziny (art. 27), zwalnia się go z zasadniczej służby wojskowej bez przeniesienia do rezerwy

na okres do poboru głównego w następnym roku kalendarzowym.

2. Decyzję w sprawie zwolnienia z zasadniczej służby wojskowej żołnierza, o którym mowa w ust. 1 wydaje właściwy dowódca okręgu wojskowego (równorzędny) na prośbę żołnierza lub jego rodziny zaopiniowaną przez właściwy organ administracji powiatowej (miejskiej w miastach stanowiących powiaty miejskie, a w miastach wyłączonych z województw — dzielnicowej) rady narodowej. Od decyzji tej służy odwołanie do Ministra Obrony Narodowej.

3. Żołnierz, o którym mowa w ust. 1, obowiązany jest do stawienia się w czasie poboru głównego w następnym roku kalendarzowym po zwolnieniu ze służby wojskowej przed powiatową komisją poborową w celu wydania orzeczenia co do udzielenia mu odroczenia zasadniczej służby wojskowej w trybie i na zasadach przewidzianych dla poborowych (art. 25, art. 27 i art. 30 ust. 1).

4. W sprawach określonych w ust. 1—3 stosuje się odpowiednio przepisy art. 31—33 i art. 57 ust. 3.

Art. 59. 1. W razie zarządzenia w stosunku do żołnierza odbywającego zasadniczą służbę wojskową wykonania kary pozbawienia wolności, zwalnia się go z zasadniczej służby wojskowej bez przeniesienia do rezerwy do czasu odbycia kary, jej darowania lub warunkowego zwolnienia z odbycia części kary.

2. Po odbyciu kary, jej darowaniu lub warunkowym zwolnieniu, a w razie skazania na karę dodatkową utraty praw publicznych — po odzyskaniu utraconych praw skazany obowiązany jest zgłosić się do właściwego wojskowego komendanta rejonowego.

3. Wojskowy komendant rejonowy w zależności od wieku i zdolności do służby wojskowej oraz okresu odbytej zasadniczej służby wojskowej powołuje go do dalszego odbywania tej służby lub przenosi do rezerwy albo zwalnia od powszechnego obowiązku wojskowego. Przepis art. 57 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

Rozdział VI.

Wojskowe szkolenie studentów.

Art. 60. 1. Obowiązki wojskowego szkolenia podlegają studenci uznani za zdolnych do służby wojskowej (kategoria „A”) odbywający studia w szkołach wyższych, w których szkolenie to jest prowadzone.

2. Obowiązek wojskowego szkolenia powstaje od początku roku kalendarzowego, w którym student kończy 18 lat życia i trwa do czasu odbycia przeszkolenia wojskowego w jednostce wojskowej, zakończonego egzaminem końcowym z wojskowego szkolenia.

Art. 61. 1. Wojskowemu szkoleniu nie podlegają studenci przeniesieni do rezerwy.

2. Studenci wymienieni w ust. 1 oraz studenci należący do roczników młodszych, niż wymienione w art. 60 ust. 2, mogą być poddani wojskowemu szkoleniu na ich prośbę.

3. Studenci, o których mowa w ust. 2, podlegają przed przystąpieniem do wojskowego szkolenia przeglądowi lekarskiemu na zasadach przewidzianych dla żołnierzy rezerwy przeznaczonych do odbycia ćwiczeń wojskowych.

Art. 62. 1. Wojskowe szkolenie studentów obejmuje zajęcia wojskowe w ciągu roku szkolnego w ramach studium wojskowego szkoły wyższej oraz przeszkolenie wojskowe w jednostkach wojskowych w czasie wakacji.

2. Zajęcia wojskowe w ramach studium wojskowego są obowiązkowymi przedmiotami nauki, objętymi planami studiów i programami nauczania szkoły wyższej.

3. Przeszkolenie wojskowe w jednostkach wojskowych nie może trwać dłużej niż 45 dni w roku, zaś łączny czas przeszkolenia w całym okresie wojskowego szkolenia studentów nie może przekraczać 60 dni.

Art. 63. 1. Studenci powołani do odbycia przeszkolenia wojskowego są żołnierzami w czynnej służbie wojskowej od dnia wcielenia do jednostki wojskowej do dnia zwolnienia z tej jednostki.

2. Do studentów powoływanych do odbycia przeszkolenia wojskowego stosuje się przepisy dotyczące żołnierzy rezerwy powołanych na ćwiczenia wojskowe.

3. Po odbyciu przeszkolenia wojskowego w jednostce wojskowej przed ukończeniem szkolenia w ramach studium wojskowego studenci zostają zwolnieni z czynnej służby wojskowej bez przeniesienia do rezerwy.

Art. 64. 1. Studentów odbywających wojskowe szkolenie nie powołuje się przez czas tego szkolenia do odbycia zasadniczej służby wojskowej, a jeżeli są żołnierzami przeniesionymi do rezerwy — na ćwiczenia wojskowe.

2. Studenci, którzy po ukończeniu wojskowego szkolenia w ramach studium wojskowego i odbyciu przepisane przeszkolenia wojskowego w jednostkach wojskowych złożą z wynikiem pomyślnym egzamin końcowy z wojskowego szkolenia, są wolni od obowiązku odbycia zasadniczej służby wojskowej i zostają przeniesieni do rezerwy.

Art. 65. 1. Studentów, którzy w czasie odbywania wojskowego szkolenia zostaną uznani orzeczeniem wojskowej komisji lekarskiej:

- 1) za zdolnych do służby wojskowej z ograniczeniem (kategoria „C”) albo
- 2) za niezdolnych do służby wojskowej w czasie pokoju (kategoria „D”) lub
- 3) za zupełnie niezdolnych do służby wojskowej (kategoria „E”)

— zwalnia się z tego szkolenia

2. W przypadku wydania orzeczenia wymienionego w ust. 1 pkt 1 wojskowy komendant rejonowy kieruje studenta do właściwej powiatowej komisji poborowej. Przepisy art. 25—33 stosuje się odpowiednio.

3. W przypadku wydania orzeczenia wymienionego w ust. 1 pkt 2 studenta przenosi się do rezerwy, zaś w przypadku wydania orzeczenia wymienionego w ust. 1 pkt 3 — zwalnia się od powszechnego obowiązku wojskowego.

4. Do studentów, którzy w czasie odbywania wojskowego szkolenia zostaną uznani orzeczeniem wojskowej komisji lekarskiej za czasowo niezdolnych do służby wojskowej (kategoria „B”), stosuje się odpowiednio przepisy art. 57 ust. 1 i 2, z tym że w przypadku uznania studenta za zdolnego do służby wojskowej, wojskowy komendant rejonowy przeznacza go w zależności od wniosku kierownika studium wojskowego do dalszego odbywania wojskowego szkolenia bądź kieruje go do właściwej powiatowej komisji poborowej w celu wydania orzeczenia co do udzielenia odroczenia zasadniczej służby wojskowej. Przepisy art. 25—33 stosuje się odpowiednio.

Art. 66. 1. Studentów obowiązanych do odbywania wojskowego szkolenia, którzy przed jego ukończeniem zostali skreśleni z listy studentów szkoły wyższej lub nie złożyli z wynikiem pomyślnym egzaminu końcowego z wojskowego szkolenia, wojskowy komendant rejonowy powołuje do odbycia zasadniczej służby wojskowej. Przepisy art. 26, art. 27, art. 30, art. 31 ust. 1 i 2 oraz art. 54 stosuje się odpowiednio.

2. W wyjątkowych przypadkach student, który nie złożył z wynikiem pomyślnym egzaminu końcowego z wojskowego szkolenia, może być na wniosek zainteresowanego zaopiniowany przez rektora szkoły wyższej dopuszczony za zgodą właściwego organu wojskowego do powtórzenia składania tego egzaminu po odbyciu dodatkowego przeszkolenia w jed-

nostce wojskowej. W tym przypadku łączny czas trwania przeszkolenia określony w art. 62 ust. 3 może być przedłużony o dalsze 45 dni.

3. O skreśleniu studenta, odbywającego wojskowe szkolenie z listy studentów szkoły wyższej, zawiadamia wojskowego komendanta rejonowego rektor szkoły wyższej.

4. Przepisów ust. 1 i 3 nie stosuje się do studentów wymienionych w art. 61 ust. 1 i 2.

Art. 67. 1. Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z ministrami, którym podlegają szkoły wyższe, określa:

- 1) szkoły wyższe, w których będzie prowadzone wojskowe szkolenie studentów w ramach studium wojskowego;
- 2) organizację studium wojskowego;
- 3) wymiar godzin zajęć wojskowych w ciągu roku szkolnego w ramach studium wojskowego;
- 4) terminy i czas trwania przeszkolenia wojskowego studentów w jednostkach wojskowych.

2. Programy wojskowego szkolenia studentów ustala Minister Obrony Narodowej.

3. Rada Ministrów może w szczególnie uzasadnionych przypadkach zarządzić prowadzenie wojskowego szkolenia osób kształcących się w szkołach nie będących szkołami wyższymi.

4. Do osób obowiązanych w myśl ust. 3 do odbywania wojskowego szkolenia stosuje się przepisy dotyczące studentów szkół wyższych, w których prowadzone jest wojskowe szkolenie studentów.

Rozdział VII.

Służba wojskowa w rezerwie.

Art. 68. Rezerwę Sił Zbrojnych stanowią żołnierze przeniesieni do rezerwy na podstawie przepisów o powszechnym obowiązku wojskowym lub na podstawie przepisów szczególnych (art. 9 ust. 2).

Art. 69. 1. Obowiązek służby wojskowej żołnierzy przeniesionych do rezerwy Sił Zbrojnych polega na odbywaniu:

- 1) ćwiczeń wojskowych zwyczajnych i doraźnych;
- 2) służby wojskowej w razie mobilizacji lub w czasie wojny.

2. Do odbycia ćwiczeń wojskowych nie mogą być powoływani żołnierze przeniesieni do rezerwy a uznani za niezdolnych do służby wojskowej w czasie pokoju (kategoria „D”).

Art. 70. 1. Na ćwiczenia wojskowe zwyczajne można powoływać żołnierzy tylko raz w ciągu roku na okres nie przekraczający trzech miesięcy.

2. Rada Ministrów może zarządzić powołanie żołnierzy rezerwy na ćwiczenia zwyczajne częściej niż jeden raz w ciągu roku oraz przedłużyć czas trwania ćwiczeń o okres nie przekraczający dalszych 3 miesięcy w ciągu roku.

3. Na ćwiczenia wojskowe doraźne można powoływać żołnierzy na czas nie przekraczający każdorazowo pięciu dni.

4. Łączny czas trwania ćwiczeń wojskowych przez cały okres pozostawania w rezerwie nie może przekraczać:

- 1) dla szeregowców i podoficerów, którzy przed przeniesieniem do rezerwy odbywali zasadniczą służbę wojskową — 12 miesięcy;
- 2) dla szeregowców, którzy bez odbycia zasadniczej służby wojskowej zostali przeniesieni do rezerwy — 18 miesięcy;
- 3) dla oficerów — 24 miesiące.

5. Ćwiczeń wojskowych odbytych w stopniu szeregowca lub w stopniu podoficerskim nie zalicza się na poczet łącznego czasu ćwiczeń wojskowych przewidzianego dla oficerów rezerwy.

6. Ilość i czas trwania poszczególnych ćwiczeń wojskowych zwyczajnych dla poszczególnych kategorii i grup żołnierzy przeniesionych do rezerwy, w zależności od ich wieku i stopnia wykształcenia wojskowego, określa Minister Obrony Narodowej.

Art. 71. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia zasady i sposób powoływania żołnierzy rezerwy na ćwiczenia wojskowe doraźne i odbywania tych ćwiczeń oraz prawa i obowiązki żołnierzy odbywających te ćwiczenia.

Art. 72. Oficerowie rezerwy mogą być powoływani, niezależnie od ćwiczeń wojskowych, do odbycia wojskowej służby okresowej w wymiarze i na zasadach określonych w ustawie z dnia 13 grudnia 1957 r. o służbie wojskowej oficerów Sił Zbrojnych (Dz. U. z 1958 r. Nr 2, poz. 5).

Art. 73. 1. Żołnierze rezerwy, przeznaczeni przez wojskowego komendanta rejonowego do odbycia ćwiczeń wojskowych zwyczajnych, podlegają przeglądowi lekarskiemu.

2. Przeglądu dokonuje lekarz zatrudniony w zakładzie społecznym służby zdrowia, wyznaczony przez właściwy dla spraw zdrowia organ prezydium powiatowej (miejskiej w miastach stanowiących powiaty miejskie, a w miastach wyłączonych z województw — dzielnicowej) rady narodowej.

3. Zasady i sposób przeprowadzania przeglądu lekarskiego określa Minister Zdrowia w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej. Przepis art. 21 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

Rozdział VIII.

Służba wojskowa w razie mobilizacji i w czasie wojny.

Art. 74. W razie ogłoszenia mobilizacji lub wprowadzenia stanu wojennego wszyscy mężczyźni podlegający powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, a uznani za zdolnych do służby wojskowej mogą być w każdym czasie powołani do odbycia czynnej służby wojskowej.

Art. 75. 1. Minister Obrony Narodowej może zwolnić od obowiązku odbywania czynnej służby wojskowej w razie mobilizacji i w czasie wojny osoby niezbędne ze względu na posiadane kwalifikacje naukowe, zawodowe lub specjalne na zajmowanych stanowiskach w zakładach pracy ważnych dla obrony Państwa lub gospodarki narodowej oraz w organach władzy i administracji państwowej albo w organizacjach politycznych i społecznych.

2. Zasady i tryb zwalniania osób wymienionych w ust. 1 od obowiązku odbywania czynnej służby wojskowej w razie mobilizacji i w czasie wojny (reklamowania) określa Rada Ministrów.

Art. 76. Mężczyźni podlegający powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, przebywający czasowo za granicą w chwili ogłoszenia mobilizacji lub wprowadzenia stanu wojennego, obowiązani są niezwłocznie zgłosić swe adresy do polskich urzędów konsularnych lub przedstawicielstw dyplomatycznych i zastosować się do nakazów wydanych im przez te urzędy lub przedstawicielstwa.

Art. 77. Minister Obrony Narodowej może zarządzić w razie potrzeby powołanie do czynnej służby wojskowej mężczyzn zwolnionych od powszechnego obowiązku wojskowego z powodu przekroczenia granicy wieku określonej w art. 8, jeżeli zostaną uznani za zdolnych do służby wojskowej

Art. 78. 1. Mężczyźni nie podlegający powszechnemu obowiązkowi wojskowemu oraz mężczyźni podlegający temu obowiązkowi, którzy nie zostali powołani do czynnej służby wojskowej na podstawie zarządzeń wydanych przez Ministra Obrony Narodowej, mogą zgłosić się do odbycia tej służby ochotniczo.

2. Warunki zaciągu ochotniczego oraz zakres i sposób jego przeprowadzania określa Minister Obrony Narodowej.

Art. 79. 1. Przeprowadzenie poboru zarządza Minister Obrony Narodowej. Pobór może być przeprowadzany w każdym czasie.

2. Obowiązek stawienia się do poboru istnieje na każde wezwanie, chociażby w danym roku kalendarzowym osoby

obowiązane do stawienia się do poboru uczyniły już zadość temu obowiązkowi.

3. Obowiązek stawienia się do poboru może być nałożony również na mężczyzn, którzy:

- 1) kończą w danym roku kalendarzowym 18 lub 19 lat życia;
- 2) zostali przeniesieni do rezerwy z powodu uznania za niezdolnych do służby wojskowej w czasie pokoju (kategoria „D”) przez komisje poborowe lub przez wojskowe komisje lekarskie;
- 3) zostali zwolnieni od powszechnego obowiązku wojskowego z powodu przekroczenia granicy wieku określonej w art. 8.

4. Mężczyźni wymienieni w ust. 3 pkt 2 i 3 posiadający stopnie oficerskie obowiązani są do stawienia się przed wojskową komisją lekarską.

5. Roczniki mężczyzn podlegających obowiązkowi stawienia się do poboru oraz przed wojskowymi komisjami lekarskimi określa Minister Obrony Narodowej.

Art. 80. 1. Wezwanie do stawienia się przed powiatową komisją poborową następuje w sposób określony w art. 20 albo w inny sposób określony przez Ministra Obrony Narodowej.

2. Oficerów wymienionych w art. 79 ust. 4 wzywają do stawienia się przed wojskową komisją lekarską wojskowi komendanci rejonowi.

Art. 81. 1. W razie mobilizacji i w czasie wojny nie udziela się odroczeń służby wojskowej z wyjątkiem odroczeń ze względu na stan zdrowia.

2. Odroczenia odbycia czynnej służby wojskowej ze względu na stan zdrowia mogą być udzielane na czas określony przez powiatową komisję poborową lub wojskową komisję lekarską — nie dłuższy niż 6 miesięcy. Po upływie tego okresu korzystający z odroczenia obowiązany jest stawić się ponownie przed właściwą komisją.

3. Odroczenia udzielone przed ogłoszeniem mobilizacji lub wprowadzeniem stanu wojennego tracą moc. Poborowi, którzy korzystali z odroczeń (z wyjątkiem odroczeń ze względu na stan zdrowia) lub byli zaliczeni do ponadkontyngentu, mogą być w każdym czasie powołani do odbycia czynnej służby wojskowej. Poborowi, którym udzielono odroczenia ze względu na stan zdrowia, obowiązani są do stawienia się przed powiatową komisją poborową w myśl art. 79 ust. 2.

Art. 82. 1. Pobór przeprowadzają komisje poborowe działające w składzie określonym w art. 21 ust. 2 i art. 39 ust. 1, z tym że na przewodniczącego powiatowej (wojewódzkiej) komisji poborowej można wyznaczyć jednego z członków prezydium właściwej rady narodowej.

2. Orzeczenia powiatowych komisji poborowych są ostateczne. Mogą one być zmieniane lub uchylane tylko w trybie nadzoru przez wojewódzkie komisje poborowe.

Art. 83. 1. Żołnierze odbywający w chwili ogłoszenia mobilizacji albo wprowadzenia stanu wojennego czynną służbę wojskową albo powołani do jej odbycia w razie mobilizacji lub w czasie wojny pozostają w służbie wojskowej do czasu zwolnienia ich na podstawie zarządzeń Ministra Obrony Narodowej.

2. Studenci odbywający w okresie, o którym mowa w ust. 1, przeszkolenie w jednostkach wojskowych pełnią tę służbę przez czas określony przez Ministra Obrony Narodowej.

Art. 84. 1. Zwolnienie żołnierzy z czynnej służby wojskowej w razie mobilizacji lub w czasie wojny poza zwolnieniem w trybie określonym w art. 83 może nastąpić:

- 1) w przypadku reklamowania żołnierza;
- 2) w razie uznania żołnierza przez wojskową komisję lekarską za czasowo niezdolnego do służby wojskowej (kategoria „B”);

3) w razie uznania żołnierza przez wojskową komisję lekarską za zupełnie niezdolnego do służby wojskowej (kategoria „E”).

2. W razie uznania żołnierza za czasowo niezdolnego do służby wojskowej (kategoria „B”) stosuje się odpowiednio przepis art. 81 ust. 2.

3. Zwolnienie przeprowadza dowódca jednostki wojskowej w trybie określonym przez Ministra Obrony Narodowej.

4. Żołnierze zwolnieni ze służby wojskowej obowiązani są zgłosić się osobiście w ciągu tygodnia od dnia zwolnienia z tej służby do wojskowej komendy rejonowej właściwej według miejsca zamieszkania żołnierza celem przeprowadzenia odpowiednich zmian w ewidencji wojskowej.

Art. 85. 1. Żołnierze powołani do odbycia czynnej służby wojskowej mogą być przeznaczeni do pełnienia tej służby w dziedzinach zmilitaryzowanych na czas wojny, które określa Rada Ministrów.

2. Zasady i tryb przeznaczania żołnierzy wymienionych w ust. 1 do służby w dziedzinach zmilitaryzowanych oraz odbywania tej służby określa Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami.

Rozdział IX.

Ewidencja.

Art. 86. 1. Organami właściwymi do prowadzenia ewidencji wojskowej są wojskowe komendy rejonowe. Nie dotyczą to ewidencji przedpoborowych, których rejestr prowadzą organy administracji prezydium rad narodowych właściwe w myśl art. 12—15 na zasadach określonych w tych przepisach.

2. Zakres i sposób prowadzenia ewidencji wojskowej przez wojskowe komendy rejonowe określa Minister Obrony Narodowej.

Art. 87. 1. Urzędy, przedsiębiorstwa i inne współzależne zakłady pracy oraz zakłady naukowe obowiązane są uwzględniać w prowadzonej przez nie ewidencji pracowników i osób pobierających naukę dane dotyczące ich stosunku do powszechnego obowiązku wojskowego oraz stopnia wojskowego w rezerwie.

2. Prezes Rady Ministrów określa zasady prowadzenia ewidencji wymienionej w ust. 1 oraz organy uprawnione do sprawdzania w zakładach pracy tej ewidencji, jak również tryb postępowania w tych sprawach.

3. Organy ewidencji i kontroli ruchu ludności obowiązane są uwzględniać dane wymienione w ust. 1 w prowadzonych przez nie dokumentach ewidencji i kontroli ruchu ludności — na zasadach określonych w przepisach o ewidencji i kontroli ruchu ludności.

Art. 88. 1. Zakłady pracy oraz zakłady naukowe wymienione w art. 87 ust. 1 obowiązane są sprawdzać przez zbadanie wojskowych dokumentów osobistych lub zaświadczeń przewidzianych w niniejszej ustawie, czy osoby zatrudnione, pobierające naukę albo ubiegające się o przyjęcie do pracy lub na naukę — zgłosiły się do rejestracji i poboru, odbyły służbę wojskową i wypełniły inne obowiązki wynikające z niniejszej ustawy.

2. Obowiązek określony w ust. 1 spoczywa również na organach ewidencji i kontroli ruchu ludności w stosunku do osób ubiegających się o wydanie dowodu osobistego (tymczasowego zaświadczenia tożsamości) albo zgłaszających zmianę miejsca zamieszkania lub pobytu.

3. O niewykonaniu obowiązków wymienionych w ust. 1 przez osoby, na których obowiązki te spoczywają, zakłady pracy i zakłady naukowe oraz organy ewidencji i kontroli ruchu ludności obowiązane są zawiadomić właściwego wojskowego komendanta rejonowego.

Art. 89. 1. Organy wymiaru sprawiedliwości obowiązane są zawiadamiać właściwego wojskowego komendanta rejonowego o prawomocnym skazaniu osób podlegających powszechnemu obowiązkowi wojskowemu na karę pozbawienia wolności bez zawieszenia jej wykonania oraz na karę utraty praw publicznych, jak również o datach rozpoczęcia i ukończenia odbywania tych kar, o darowaniu lub złagodzeniu kary, o warunkowym przedterminowym zwolnieniu, o przerwie lub odroczeniu wykonania kary oraz o zarządzeniu odwołania warunkowego zwolnienia lub wykonania zawieszony kary.

2. Sposób i terminy zawiadamiania wojskowych komendantów rejonowych o okolicznościach wymienionych w ust. 1 określa Minister Sprawiedliwości i Prokurator Generalny Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w porozumieniu z Ministrami Obrony Narodowej i Spraw Wewnętrznych

Art. 90. Organy ewidencji i kontroli ruchu ludności obowiązane są zawiadamiać właściwych wojskowych komendantów rejonowych o zgonach osób podlegających powszechnemu obowiązkowi wojskowemu.

Art. 91. Właściwe organy administracji prezydentów powiatowych (miejskich w miastach stanowiących powiaty miejskie, a w miastach wyłączonych z województw — dzielnicowych) rad narodowych obowiązane są zawiadamiać właściwych wojskowych komendantów rejonowych:

- 1) o nabyciu obywatelstwa polskiego — przez osoby w wieku 18 — 50 lat życia;
- 2) o utracie obywatelstwa polskiego przez osoby podlegające powszechnemu obowiązkowi wojskowemu lub przeznaczone do służby wojskowej kobiet.

Art. 92. Zawiadomienia wymienione w art. 88 — 91, dotyczące przedpoborowych, kieruje się do właściwych organów administracji prezydentów rad narodowych wymienionych w art. 12.

Art. 93. 1. Rada Ministrów może w celu sprawdzenia aktualności ewidencji wojskowej zarządzić w każdym czasie na wniosek Ministra Obrony Narodowej przeprowadzenie dodatkowej rejestracji wszystkich lub niektórych kategorii osób podlegających powszechnemu obowiązkowi wojskowemu oraz osób zwolnionych od tego obowiązku.

2. Dodatkowa rejestracja może być połączona ze zmianą orzeczeń o zdolności do służby wojskowej.

3. Rada Ministrów określa organy właściwe do przeprowadzania dodatkowej rejestracji oraz ich obowiązki w tym zakresie, jak również tryb przeprowadzania dodatkowej rejestracji.

Art. 94. 1. Orzeczenia o zdolności do służby wojskowej osób podlegających powszechnemu obowiązkowi wojskowemu mogą w każdym czasie ulec zmianie z urzędu lub na prośbę zainteresowanego, jeżeli w stanie zdrowia tych osób powstały istotne zmiany.

2. Wojskowe komendy rejonowe mogą wzywać osoby wymienione w ust. 1 do stawienia się przed właściwą komisją w celu zbadania stanu zdrowia i wydania orzeczenia o stopniu zdolności tych osób do służby wojskowej.

3. Zmiany orzeczeń o zdolności do służby wojskowej dokonują powiatowe komisje poborowe lub wojskowe komisje lekarskie.

4. Przeprowadzenie przez powiatowe komisje poborowe badań osób zainteresowanych następuje na wniosek wojskowego komendanta rejonowego w terminach ustalonych przez prezydium właściwej wojewódzkiej rady narodowej (rady narodowej miasta wyłączonego z województwa).

5. W przypadkach określonych w ust. 1 — 4 stosuje się odpowiednio przepisy art. 21 ust. 3, art. 22 ust. 2 i art. 23

Rozdział X.

Obowiązek meldunkowy.

Art. 95. Obowiązek meldunkowy ciąży na osobach podlegających powszechnemu obowiązkowi wojskowemu z wyjątkiem osób pełniących czynną służbę wojskową.

Art. 96. 1. Osoby podlegające powszechnemu obowiązkowi wojskowemu obowiązane są do:

- 1) zgłaszania właściwym organom:
  - a) zmian miejsca zamieszkania lub pobytu czasowego ponad 2 miesiące (okresowego),
  - b) powrotu do miejsca zamieszkania po czasowej nieobecności ponad 2 miesiące (okresowej),
  - c) zmian adresu w obrębie miejsca zamieszkania lub pobytu czasowego ponad 2 miesiące (okresowego),
  - d) zmian imienia lub nazwiska,
  - e) zmian dotyczących wykształcenia i zawodu;
- 2) osobistego zgłaszania się na wezwanie właściwych organów (pkt 1) w sprawach dotyczących obowiązku wojskowego w czasie i miejscu określonym w wezwaniu.

2. Osoby podlegające powszechnemu obowiązkowi wojskowemu posiadające stopień oficerski obowiązane są ponadto do:

- 1) zawiadamiania organów prowadzących ewidencję wojskową o zmianach dotyczących miejsca zatrudnienia i stanowiska pracy (stanowiska służbowego);
- 2) uczestniczenia w zebraniach kontrolnych oficerów rezerwy.

Art. 97. 1. Poborowi przeznaczeni do odbycia zasadniczej służby wojskowej (art. 24 ust. 2) oraz żołnierze powołani do odbycia ćwiczeń wojskowych (przeszkolenia wojskowego) obowiązani są uzyskać na wyjazd za granicę zezwolenie właściwego wojskowego komendanta rejonowego.

2. Tryb postępowania w sprawach wymienionych w ust. 1 określa Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych w drodze rozporządzenia.

Art. 98. 1. Zgłoszenia zmian określonych w art. 96 ust. 1 pkt 1 lit. a) — d) dokonuje się łącznie z wykonywaniem obowiązku meldunkowego przewidzianego w przepisach o ewidencji i kontroli ruchu ludności. Organy ewidencji i kontroli ruchu ludności obowiązane są do przekazywania zgłoszonych zmian właściwym wojskowym komendantom rejonowym, a w odniesieniu do przedpoborowych — właściwym organom administracji prezydentów rad narodowych (art. 12).

2. Sposób i terminy dopełnienia obowiązku meldunkowego określonego w art. 96 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 oraz właściwość i obowiązki organów w tym zakresie określają Ministrowie Spraw Wewnętrznych i Obrony Narodowej w drodze rozporządzenia.

Art. 99. 1. Zebrania kontrolne oficerów rezerwy zarządzają wojskowi komendanci rejonowi w celu sprawdzenia danych ewidencyjnych tych oficerów oraz wykonania innych zadań związanych z powszechnym obowiązkiem wojskowym, zleconych przez przełożone organy wojskowe, a wymagających osobistej obecności oficerów rezerwy.

2. Oficerowie rezerwy mogą być wzywani na zebrania kontrolne nie częściej niż 4 razy w ciągu roku. Czas trwania jednego zebrania nie może przekraczać 12 godzin.

3. Zasady i sposób powoływania oficerów rezerwy na zebrania kontrolne, prawa i obowiązki powołanych oraz uprawnienia organów wojskowych przeprowadzających zebrania określa Minister Obrony Narodowej w drodze rozporządzenia.

Art. 100. Doręczenie wezwania do osobistego zgłoszenia się (art. 96 ust. 1 pkt 2) albo na zebrania kontrolne (art. 99) powinno nastąpić nie później niż na 7 dni przed terminem zgłoszenia.

Rozdział XI.

Wojskowe dokumenty osobiste.

Art. 101. Wojskowymi dokumentami osobistymi są dokumenty wydawane przez organy wojskowe osobom podlegającym powszechnemu obowiązkowi wojskowemu lub zwolnionym od tego obowiązku, stwierdzające stosunek tych osób do powszechnego obowiązku wojskowego oraz posiadany stopień wojskowy.

Art. 102. 1. Wojskowymi dokumentami osobistymi są:

- 1) książeczki wojskowe,
- 2) legitymacje oficerów rezerwy.

2. Minister Obrony Narodowej może wprowadzić inne rodzaje wojskowych dokumentów osobistych.

3. Wzory wojskowych dokumentów osobistych ustala Minister Obrony Narodowej.

4. Minister Obrony Narodowej określa w drodze rozporządzenia w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych sposób doręczania wojskowych dokumentów osobistych oraz tryb postępowania w razie ich utraty, zniszczenia lub nieprzyjęcia.

Art. 103. 1. Wojskowych dokumentów osobistych nie wolno przenosić, przewozić ani przysyłać za granicę.

2. W razie wyjazdu za granicę na pobyt stały osoba wyjeżdżająca obowiązana jest złożyć wojskowy dokument osobisty organowi administracji państwowej, wydającemu paszport. Organ ten przekazuje otrzymany dokument wojskowy komendzie rejonowej właściwej ze względu na ostatnie miejsce zamieszkania osoby wyjeżdżającej.

Art. 104. Rada Ministrów może zarządzić przeprowadzenie wymiany wojskowych dokumentów osobistych połączonej z obowiązkiem osobistego stawienia się zainteresowanych do dokonania tej wymiany. Rada Ministrów określa równocześnie sposób przeprowadzenia wymiany oraz właściwość i obowiązki organów administracji państwowej w tym zakresie.

Rozdział XII.

Służba wojskowa kobiet.

Art. 105. 1. Kobiety wymienione w art. 10, uznane za zdolne do służby wojskowej kobiet, mogą być powołane w razie mobilizacji lub w czasie wojny do czynnej służby wojskowej w zakresie służb: kwatermistrzowskiej, administracji, zdrowia, łączności, transportu, wartowniczej, przeciwpożarowej, obrony przeciwlotniczej i przeciwchemicznej oraz w dziedzinach zmilitaryzowanych w czasie wojny.

2. Do czynnej służby wojskowej w innych rodzajach wojsk lub służb kobiety mogą być powołane na podstawie zgłoszenia ochotniczego.

Art. 106. 1. Przeznaczenie kobiet do służby wojskowej następuje w drodze rejestracji zarządzonej przez Radę Ministrów. Rejestracja jest połączona z przeglądem lekarskim w celu zbadania stanu zdrowia i ustalenia zdolności do służby wojskowej kobiet. Sposób przeprowadzania przeglądu lekarskiego określa Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Zdrowia.

2. Rada Ministrów może również w czasie pokoju zarządzić rejestrację niektórych grup kobiet w wieku od 18 do 40 lat życia posiadających kwalifikacje zawodowe w zakresie służb wymienionych w art. 105 ust. 1.

3. Kobiety poddane rejestracji w czasie pokoju, uznane za zdolne do służby wojskowej kobiet, wojskowy komendant rejonowy przeznaczają do tej służby i zalicza je do rezerwy. Kobietom uznanym za niezdolne do służby wojskowej kobiet wydaje się zaświadczenie o zgłoszeniu się do rejestracji i o zwolnieniu od obowiązku wojskowego kobiet. Wzór zaświadczenia ustala Minister Obrony Narodowej.

Art. 107. 1. W sprawach określonych w art. 105 i 106 stosuje się odpowiednio przepisy art. 19—22, art. 34, art. 37—41, a w razie mobilizacji i w czasie wojny — także przepisy art. 43—45, art. 74—76, art. 78—85.

2. W sprawach ewidencji, obowiązku meldunkowego i wojskowych dokumentów osobistych kobiet przeniesionych do rezerwy stosuje się odpowiednio przepisy rozdziałów IX—XI.

Art. 108. 1. Rada Ministrów może zarządzić w czasie pokoju powołanie kobiet przeniesionych do rezerwy na przeszkolenie wojskowe, począwszy od roku kalendarzowego, w którym kończą 20 lat życia.

2. Kobiety wymienione w ust. 1 mogą być powoływane na przeszkolenie wojskowe tylko raz w ciągu roku na okres nie przekraczający 2 miesięcy. Łączny czas trwania przeszkolenia wojskowego przez cały okres pozostawania w rezerwie nie może przekraczać 6 miesięcy.

3. Kobiety odbywające przeszkolenie wojskowe są żołnierzami w czynnej służbie wojskowej od dnia wcielenia do jednostki wojskowej do dnia zwolnienia z tej jednostki. Do kobiet tych stosuje się przepisy dotyczące żołnierzy rezerwy powołanych na ćwiczenia wojskowe.

4. W sprawach określonych w ust. 1—3 stosuje się odpowiednio przepisy art. 42—49, art. 70 ust. 6 i art. 73.

Art. 109. 1. Rada Ministrów może poddać wojskowemu szkoleniu studentów kobiety, które w danym roku kalendarzowym kończą co najmniej 18 lat życia i odbywają studia w szkołach wyższych, w których szkolenie to jest prowadzone. W tym przypadku stosuje się odpowiednio przepisy art. 17, art. 19—22, art. 24 ust. 3, art. 31 ust. 3, art. 37—41, art. 106 ust. 1 i 3.

2. Do kobiet powołanych do wojskowego szkolenia studentów stosuje się odpowiednio przepisy art. 60—67 z tą zmianą, że nie podlegają one powołaniu na przeszkolenie wojskowe studentów w jednostkach wojskowych.

Art. 110. 1. Powołaniu do czynnej służby wojskowej nie podlegają kobiety zaliczone do rezerwy, które.

- 1) są w ciąży,
- 2) sprawują opiekę nad dzieckiem do lat 7,
- 3) są obłożnie chore.

2. Rada Ministrów może określić w drodze rozporządzenia również inne przypadki, w których kobiety nie mogą być powołane do czynnej służby wojskowej.

3. Przepisu ust. 1 nie stosuje się w razie mobilizacji i w czasie wojny. Rada Ministrów określa przypadki, w których kobiety nie mogą być powołane do czynnej służby wojskowej w razie mobilizacji i w czasie wojny.

Rozdział XIII.

Przysposobienie wojskowe młodzieży.

Art. 111. Przysposobienie wojskowe obejmuje młodzież pobierającą naukę w szkołach średnich. Przysposobieniem wojskowym może być objęta również młodzież w wieku od 16 do 20 lat życia nie uczęszczająca do szkół średnich.

Art. 112. 1. Przysposobienie wojskowe młodzieży szkolnej jest obowiązkowym przedmiotem nauki objętym planami i programem nauczania. Program zajęć przysposobienia wojskowego ustala Minister Oświaty w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej oraz ministrami, którym podlegają szkoły.

2. Celem doskonalenia wiadomości z zakresu przysposobienia wojskowego mogą być w ramach programu, o którym mowa w ust. 1, organizowane obozy letnie przysposobienia wojskowego.

Art. 113. 1. Młodzież pozaszkolna może być objęta ochotniczym przysposobieniem wojskowym.

2. Przysposobienie wojskowe młodzieży pozaszkolnej prowadzi organizacje i stowarzyszenia wyższej użyteczności, których statut przewiduje prowadzenie działalności w zakresie przysposobienia ludności do zadań obrony Państwa lub uprawiania dziedzin sportu mających znaczenie obronne.

3. Programy przysposobienia wojskowego ustalają właściwe naczelne organy stowarzyszeń wymienionych w ust. 2 w oparciu o założenia ustalone przez Ministra Obrony Narodowej.

4. Programy, o których mowa w ust. 3, mogą przewidywać organizowanie obozów przysposobienia wojskowego.

5. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia nałożyć na młodzież pozaszkolną obowiązek odbywania przysposobienia wojskowego. W tym przypadku Rada Ministrów określa zasady odbywania przysposobienia wojskowego oraz uprawnienia osób uczestniczących w przysposobieniu.

Art. 114. 1. Rada Ministrów może powierzyć prowadzenie przysposobienia wojskowego młodzieży pozaszkolnej (art. 113 ust. 1 i 5) powołanym do tego organom lub instytucjom państwowym.

2. Organizację przysposobienia wojskowego w przypadkach wymienionych w ust. 1 określa Rada Ministrów.

Art. 115. 1. W przysposobieniu wojskowym mogą brać udział osoby uznane za zdolne do uczestniczenia w tym przysposobieniu.

2. Zasady badania i oceny zdolności fizycznej i psychicznej do uczestniczenia w przysposobieniu wojskowym określa Minister Zdrowia w porozumieniu z Ministrami Oświaty i Obrony Narodowej.

Art. 116. Ogólny nadzór nad przysposobieniem wojskowym młodzieży sprawuje Minister Obrony Narodowej.

Rozdział XIV.

Szczególne uprawnienia osób podlegających obowiązkowi służby wojskowej oraz ich rodzin.

Art. 117. 1. W okresie między powołaniem pracownika do czynnej służby wojskowej a jej odbyciem stosunek pracy

lub stosunek służbowy nie może być przez zakład pracy wypowiedziany ani rozwiązany.

2. Umowa o pracę zawarta na czas określony lub na okres wykonania określonej roboty ulega jednakże rozwiązaniu z upływem terminu, na który została zawarta.

3. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się w przypadkach, gdy zakład pracy uprawniony jest do rozwiązania umowy o pracę lub stosunku służbowego bez wypowiedzenia z winy pracownika lub gdy zakład pracy ulegnie zupełnej likwidacji. W tych przypadkach rozwiązanie umowy następuje na zasadach ogólnych.

4. Przepis ust. 1 stosuje się również do umów o pracę zawartych na okres próbny. W przypadku upływu okresu próbnego po powołaniu pracownika do czynnej służby wojskowej umowę o pracę uważa się za umowę zawartą na czas nieokreślony.

Art. 118. 1. Zakład pracy, który zatrudniał pracownika w chwili powołania do czynnej służby wojskowej, obowiązany jest zatrudnić go na poprzednio zajmowanym stanowisku lub stanowisku równorzędnym pod względem rodzaju pracy oraz nie niżej opłacanym, jeżeli pracownik najpóźniej w ciągu 30 dni od dnia zwolnienia z zasadniczej służby wojskowej, a w ciągu 3 dni od zwolnienia z ćwiczeń wojskowych zwyczajnych lub przeszkolenia wojskowego — zgłosi swój powrót do tego zakładu pracy celem podjęcia zatrudnienia.

2. Niezachowanie terminu określonego w ust. 1 powoduje rozwiązanie stosunku pracy (stosunku służbowego) z mocy prawa, chyba że nastąpiło z przyczyn od pracownika niezależnych.

3. Jeżeli pracownik uzyskał podczas służby wojskowej inne lub wyższe niż posiadane uprzednio kwalifikacje zawodowe, zakład pracy lub organ nadrzędny tego zakładu obowiązany jest na wniosek pracownika wyznaczyć go w miarę możliwości na stanowisko, które odpowiada nabytym w wojsku kwalifikacjom.

Art. 119. Pracownikowi, który zgłosił się do pracy w terminie określonym w art. 118 ust. 1, zalicza się okres odbytej służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień uzależnionych od ilości lat pracy albo od ciągłości pracy w danym zawodzie lub służbie bądź w szczególnych warunkach, od których zależy nabycie tych uprawnień.

Art. 120. 1. Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia zasady kierowania i przyjmowania do pracy osób zwolnionych z zasadniczej służby wojskowej, które przed powołaniem do tej służby nie były zatrudnione na podstawie umowy o pracę lub stosunku służbowego bądź nie podjęły zatrudnienia w zakładzie pracy — w którym były zatrudnione przed powołaniem do zasadniczej służby wojskowej — ze względu na nabycie w czasie pełnienia tej służby kwalifikacji nie znajdujących zastosowania w tym zakładzie pracy lub z innych względów, jak również organy właściwe w tych sprawach.

2. Do osób skierowanych do pracy w myśl ust. 1 stosuje się odpowiednio przepis art. 119.

Art. 121. 1. Pracownik powołany do odbycia czynnej służby wojskowej z wyjątkiem ćwiczeń wojskowych zwyczajnych i przeszkolenia wojskowego zachowuje prawo do ostatnio pobieranego wynagrodzenia lub uposażenia z zakładu pracy do końca miesiąca kalendarzowego, w którym rozpoczął odbywanie tej służby, nie mniej jednak niż za dwa tygodnie.

2. Pracownik powołany na ćwiczenia wojskowe zwyczajne lub przeszkolenie wojskowe zachowuje prawo do wynagrodzenia lub uposażenia do końca miesiąca kalendarzowego, w którym rozpoczął odbywanie ćwiczeń lub przeszkolenia. Poczynając od następnego miesiąca kalendarzowego pracownik ten zachowuje przez czas odbywania ćwiczeń lub przeszkolenia wojskowego prawo: do połowy, jeżeli nie utrzymuje rodziny, do 60%, jeżeli utrzymuje jednego członka rodziny, i do 75% wynagrodzenia lub uposażenia, jeżeli utrzymuje dwóch lub więcej członków rodziny. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia podwyższyć do 100% wysokość wynagrodzenia lub uposażenia, które w czasie odbywania ćwiczeń lub przeszkolenia wojskowego przysługują pracownikom utrzymującym rodzinę.

3. Osoby będące pracownikami, powołane na ćwiczenia wojskowe dotychczas lub wezwane przez właściwy organ administracji prezydium rady narodowej albo przez właściwy organ wojskowy do osobistego zgłoszenia się w sprawach dotyczących powszechnego obowiązku wojskowego, zachowują prawo do wynagrodzenia lub uposażenia od zakładu pracy za czas pracy opuszczony z powodu powołania lub wezwania.

4. Wynagrodzenie (uposażenie), o którym mowa w ust. 1—3, oblicza się według zasad przewidzianych dla obliczania wynagrodzenia (uposażenia) za czas urlopu wypoczynkowego.

5. Przepisy ust. 1—4 stosuje się również do członków spółdzielni pracy.

6. Zasady i sposób obliczania i wypłacania należności wymienionych w ust. 1—5 określa Rada Ministrów w drodze rozporządzenia.

Art. 122. Postanowienia umowne mniej korzystne dla pracownika od uprawnień określonych w art. 117—121 są nieważne.

Art. 123. 1. Jeżeli żołnierzowi odbywającemu ćwiczenia lub przeszkolenie wojskowe nie przysługuje prawo do uposażenia lub wynagrodzenia na podstawie art. 121, członkowie rodziny żołnierza pozostający na jego utrzymaniu otrzymują zasiłkiienne.

2. Prawo do zasiłków dziennych przysługuje również w okresie 60 dni od zwolnienia z czynnej służby wojskowej — przez czas niezdolności żołnierza do pracy — żołnierzom wymienionym w ust. 1 i żołnierzom, którzy odbyli zasadniczą służbę wojskową, jeżeli przed powołaniem do służby nie byli pracownikami i są niezdolni do podjęcia pracy z powodu choroby, jak również członkom ich rodzin (ust. 1).

3. Zasiłkiienne nie przysługują, jeżeli żołnierzowi zostało przyznane zaopatrzenie inwalidzkie.

4. Zgłoszenie wniosku o przyznanie zasiłków dziennych wymienionych w ust. 1 i 2 powinno nastąpić najpóźniej w ciągu 3 miesięcy od dnia zwolnienia żołnierza z czynnej służby wojskowej — pod rygorem utraty prawa.

5. Wysokość zasiłków dziennych, organy właściwe do ich przyznawania i wypłacania, zasady wypłaty oraz członków rodzin żołnierzy uprawnionych do pobierania zasiłków określa Rada Ministrów w drodze rozporządzenia.

Art. 124. 1. Członkom rodzin żołnierzy odbywających zasadniczą służbę wojskową przysługuje w czasie odbywania przez tych żołnierzy służby wojskowej prawo do bezpłatnego korzystania ze świadczeń zakładów społecznych służby zdrowia.

2. Prawo do bezpłatnego korzystania ze świadczeń zakładów społecznych służby zdrowia przysługuje również żołnierzom zwolnionym z zasadniczej służby wojskowej i członkom ich rodzin przez czas określony.

3. Zasady korzystania ze świadczeń określonych w ust. 1 i 2, osoby uprawnione do korzystania, zakres i tryb udzielania świadczeń oraz okres czasu po zwolnieniu żołnierza ze służby, przez który te świadczenia przysługują, określa Minister Zdrowia w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej w drodze rozporządzenia.

4. Jeżeli żołnierz w chwili zwolnienia ze służby wojskowej przebywa na leczeniu w wojskowym zakładzie leczniczym, pozostaje on w tym zakładzie do czasu zakończenia leczenia zakładowego lub przeniesienia na dalsze leczenie do zakładu społecznego służby zdrowia.

Art. 125. 1. W okresie odbywania przez żołnierza zasadniczej służby wojskowej rozwiązanie przez zakład pracy stosunku pracy z żoną żołnierza może nastąpić wyłącznie z winy pracownicy lub w razie zupełnej likwidacji zakładu pracy.

2. Właściwy dla spraw zatrudnienia organ prezydium powiatowej (miejskiej w miastach stancjących powiaty miejskie, a w miastach wyłączonych z województw — dzielnicowej) rady narodowej właściwej ze względu na miejsce zamieszkania osoby zainteresowanej, obowiązany jest skierować nie zatrudnioną żonę żołnierza odbywającego zasadniczą służbę wojskową, na jej wniosek, do uspołecznionego zakładu pracy, który obowiązany jest przyjąć ją do pracy stosownie do posiadanych kwalifikacji i w miarę wolnych stanowisk.

Art. 126. 1. Zabrania się przymusowego usuwania (eksmisji) z mieszkań, zajmowanych na podstawie tytułu prawnego, członków rodziny żołnierza odbywającego czynną służbę wojskową, którzy zamieszkiwali z nim wspólnie w chwili powołania go do tej służby.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do mieszkań żołnierzy samotnych powołanych do czynnej służby wojskowej.

Art. 127. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia przyznać członkom rodzin żołnierzy odbywających zasadniczą służbę wojskową inne uprawnienia i ulgi oprócz przewidzianych w niniejszej ustawie oraz określić ich zakres i warunki korzystania z nich.

Art. 128. 1. Przepisy art. 117—122, art. 123 ust. 2—5 i art. 124—127 dotyczące żołnierzy powołanych do odbycia zasadniczej służby wojskowej stosuje się odpowiednio do żołnierzy odbywających czynną służbę wojskową w razie mobilizacji i w czasie wojny oraz do członków ich rodzin.

2. Członkowie rodziny żołnierza wymienionego w ust. 1, którzy pozostawali na jego utrzymaniu, zachowują prawo do wszystkich świadczeń ze strony zakładu pracy, w którym żołnierz był zatrudniony w chwili powołania do służby wojskowej, przysługujących członkom, rodzin innych pracowników tego zakładu.

3. Członkom rodzin żołnierzy wymienionych w ust. 2 przysługuje prawo do zasiłków wojennych.

4. Wymiar zasiłków wojennych, zasady i tryb oraz organy właściwe do ich przyznawania, jak również osoby uprawnione do korzystania z zasiłków wojennych określa Rada Ministrów w drodze rozporządzenia.

Rozdział XV.

Koszty.

Art. 129. 1. Koszty stawienia się do rejestracji oraz do poboru (rejestracji kobiet) ponoszą osoby obowiązane do stawienia się.

2. Koszty przejazdu osób powołanych do odbycia czynnej służby wojskowej oraz przejazdu osób zwolnionych z tej służby do miejsca zamieszkania (pobytu) ponoszą organy wojskowe.

3. W razie mobilizacji i w czasie wojny przejazdu na podstawie kart mobilizacyjnych (kart powołania) są bezpłatne.

Art. 130. 1. Organy wojskowe ponoszą również koszty przejazdu do miejsca stawienia się i powrotu do miejsca zamieszkania osób wezwanych do osobistego stawienia się w innych przypadkach określonych w ustawie, jeżeli odległość od miejsca zamieszkania do miejsca stawienia się przekracza 25 km.

2. W przypadkach gdy organem wzywającym jest organ administracji prezydium rady narodowej, koszty określone w ust. 1 pokrywa się z budżetu rady narodowej.

3. Jeżeli wzwanie do stawienia się następuje wskutek niespełnienia lub nienależytego spełnienia przez osobę wezwaną z jej winy obowiązków określonych w ustawie, koszty wymienione w ust. 1 i 2 ponosi wezwany.

Art. 131. 1. Koszty przejazdów osób skierowanych do zakładów społecznych służby zdrowia lub wojskowych zakładów leczniczych w celu przeprowadzenia badań lekarskich lub obserwacji albo na leczenie oraz koszty powrotu tych osób do miejsca zamieszkania (pobytu) pokrywa się z budżetu właściwych powiatowych (miejskich miast stanowiących powiaty miejskie, a w miastach wyłączonych z województw — dzielnicowych) rad narodowych, jeżeli skierowanie nastąpiło przez komisję poborową; jeżeli skierowanie nastąpiło przez organy wojskowe — koszty ponoszą te organy.

2. Pobyt osób, wymienionych w ust. 1, w zakładach społecznych służby zdrowia lub w wojskowych zakładach leczniczych oraz przeprowadzenie badań dodatkowych i specjalistycznych, obserwacji lub leczenia są bezpłatne.

Art. 132. Koszty przeprowadzenia przeglądu lekarskiego w przypadkach określonych w art. 61 ust. 3, art. 73, art. 93 ust. 2 i art. 106 ust. 1 pokrywa się z budżetu właściwej powiatowej (miejskiej w miastach stanowiących powiaty miejskie, a w miastach wyłączonych z województw — dzielnicowej) rady narodowej.

Art. 133. Koszty przeprowadzenia rejestracji i poboru (rejestracji kobiet), jak również koszty spełnienia przez organy administracji państwowej lub organy wojskowe innych obowiązków nałożonych na nie w myśl niniejszej ustawy, ponoszą organy obowiązane do spełnienia tych obowiązków.

Art. 134. 1. Koszty związane z utworzeniem i działalnością studium wojskowego (art. 60–67) pokrywa się z budżetu ministerstwa, któremu dana szkoła podlega.

2. Koszty związane z odbywaniem przez studentów przeszkolenia wojskowego w jednostkach wojskowych pokrywa się z budżetu Ministerstwa Obrony Narodowej.

3. Koszty związane z utworzeniem i działalnością przysposobienia wojskowego młodzieży szkolnej pokrywa się

z budżetu Ministerstwa Oświaty lub innych resortów, którym podlegają szkoły.

Rozdział XVI.

Przepisy karne.

Art. 135. 1. Kto wbrew obowiązkowi wynikającemu z niniejszej ustawy lub przepisów wydanych na jej podstawie nie zgłasza się we właściwym czasie i miejscu do rejestracji lub poboru albo nie przedstawia dokumentów, których przedstawienie zostało nakazane

— podlega karze aresztu do 3 miesięcy i grzywny do 4.500 zł lub jednej z tych kar.

2. Tej samej karze podlega, kto nie czyni zadość:

1) obowiązkowi zgłoszenia się do właściwego organu administracji prezydium rady narodowej w przypadkach określonych w art. 34 ust. 1 lub do wojskowego komendanta rejonowego w przypadkach określonych w art. 46 ust. 3 i art. 59 ust. 2 albo

2) wezwaniu do stawienia się przed wojskową komisją lekarską lub powiatową komisją poborową w przypadkach określonych w art. 57 ust. 2, art. 65 ust. 4, art. 79 ust. 4 i art. 94 ust. 2.

3. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynów określonych w ust. 1 i 2 w zamiarze dłuższego lub trwałego uchylenia się od obowiązku odbywania służby wojskowej

— podlega karze więzienia do lat 3 lub aresztu do lat 3.

Art. 136. 1. Kto uchyla się od leczenia zarządzonego przez komisję poborową

— podlega karze aresztu do 3 miesięcy i grzywny do 4.500 zł lub jednej z tych kar.

2. Jeżeli sprawca działa w zamiarze dłuższego lub trwałego uchylenia się od obowiązku odbycia służby wojskowej — podlega karze więzienia do lat 3 lub aresztu do lat 3.

3. Jeżeli leczenie zarządzone przez komisję poborową polegać ma na dokonaniu zabiegu chirurgicznego wymagającego zgody osoby zainteresowanej, osoba ta nie podlega karze za niepoddanie się zabiegowi.

Art. 137. 1. Kto będąc obowiązany do uzyskania zezwolenia organów wojskowych na wyjazd za granicę opuszcza obszar Państwa lub przebywa za granicą bez takiego zezwolenia

— podlega karze aresztu do 3 miesięcy i grzywny do 4.500 zł lub jednej z tych kar.

2. Kto dopuszcza się czynu określonego w ust. 1 w zamiarze dłuższego lub trwałego uchylenia się od obowiązku odbywania służby wojskowej

— podlega karze więzienia do lat 5.

Art. 138. 1. Kto w celu uzyskania zwolnienia od obowiązku odbywania służby wojskowej albo odroczenia służby wojskowej powoduje u siebie lub dopuszcza, by kto inny spowodował u niego uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia

— podlega karze więzienia do lat 5.

2. Tej samej karze podlega, kto w celu ułatwienia innej osobie zwolnienia od obowiązku wojskowego albo odroczenia służby wojskowej powoduje u niej uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia.

Art. 139. Kto używa podstępnego zabiegu w celu uzyskania dla siebie lub innej osoby zwolnienia od obowiązku od-

bywania służby wojskowej albo odroczenia służby wojskowej

— podlega karze więzienia do lat 5.

Art. 140. 1. Kto złośliwie odmawia przyjęcia lub niszczy wezwanie imienne, kartę powołania albo wojskowy dokument osobisty

— podlega karze aresztu do 3 miesięcy i grzywny do 4.500 zł albo jednej z tych kar.

2. Tej samej karze podlega, kto nie zawiadamia wojskowego komendanta rejonowego o utracie karty powołania, karty mobilizacyjnej lub wojskowego dokumentu osobistego.

3. Kto podlegając powszechnemu obowiązkowi wojskowemu odmawia przyjęcia, niszczy lub pozbywa się karty mobilizacyjnej albo uniemożliwia doręczenie mu takiej karty

— podlega karze więzienia lub aresztu do roku.

Art. 141. Kto korzysta z cudzej karty powołania, karty mobilizacyjnej lub wojskowego dokumentu osobistego albo karty takiej lub dokumentu innej osobie w tym celu używa — podlega karze aresztu do roku lub grzywny do 10.000 zł.

Art. 142. Kto przewozi, przenosi lub przesyła za granicę kartę powołania, kartę mobilizacyjną lub wojskowy dokument osobisty

— podlega karze aresztu do roku lub grzywny do 10.000 zł.

Art. 143. 1. Kto, będąc obywatelem polskim, przyjmuje bez zgody właściwej polskiej władzy obowiązki w obcym wojsku lub w obcej organizacji wojskowej

— podlega karze więzienia do lat 10.

2. Tej samej karze podlega, kto werbuje obywateli polskich lub przebywających w Polsce obywateli obcych do służby w obcym wojsku lub w obcej organizacji wojskowej.

Art. 144. 1. Kto wbrew obowiązkowi wynikającemu z niniejszej ustawy lub przepisów wydanych na jej podstawie nie dopełnia we właściwym czasie i miejscu obowiązku meldunkowego

— podlega karze grzywny do 3.000 zł.

2. Tej samej karze podlega ten, kto będąc obowiązany do prowadzenia ewidencji, o której mowa w art. 87 ust. 1, nie dopełnia obowiązków wymienionych w art. 88 ust. 1 i 3.

3. Jeżeli sprawca działa w zamiarze dłuższego lub trwałego uchylenia się od obowiązku odbywania służby wojskowej albo w zamiarze ułatwienia innej osobie dłuższego lub trwałego uchylenia się od obowiązku wojskowego

— podlega karze więzienia do lat 3 lub aresztu do lat 3.

Art. 145. Kto w czasie mobilizacji lub wojny przebywając czasowo za granicą nie zgłasza w zamiarze uchylenia się od służby wojskowej niezwłocznie swego adresu w najbliższym polskim urzędzie konsularnym (przedstawicielstwie dyplomatycznym) lub nie spełnia wydanych przez ten urząd (przedstawicielstwo) nakazów dotyczących wykonania obowiązku wojskowego

— podlega karze więzienia.

Art. 146. Jeżeli sprawca dopuszcza się przestępstw określonych w art. 135 ust. 3, art. 136 ust. 2, art. 137, art. 138, art. 139, art. 140 ust. 3, art. 143 lub art. 144 ust. 3 w czasie mobilizacji lub wojny

— podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 5 lub dożywotnio albo karze śmierci.

Art. 147. Do przestępstw określonych w art. 135 — 146 nie stosuje się art. 6 kodeksu karnego.

Art. 148. W razie skazania na karę więzienia za przestępstwo określone w art. 135 ust. 3, art. 136 ust. 2, art. 137, art. 138, art. 139, art. 143, art. 144 ust. 3, art. 145 i art. 146 sąd może orzec utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych, a jeżeli zachodzi nadużycie zawodu — nadto utratę prawa wykonywania zawodu.

Art. 149. 1. Przedawnienie ścigania i wyrokowania w sprawach o naruszenie obowiązku, określone w art. 135 i art. 144 (również w razie popełnienia ich w czasie mobilizacji lub wojny) oraz w art. 146, biegnie od chwili zgłoszenia się sprawcy przed właściwym organem lub od chwili, w której na sprawcy dany obowiązek przestał ciążyć.

2. Przedawnienie ścigania i wyrokowania w sprawach określonych w art. 135 — 146 nie biegnie w czasie samowolnego przebywania sprawcy za granicą.

Art. 150. 1. Sprawy o przestępstwa określone w art. 145 i 146 należą do właściwości sądów wojskowych. Do orzekania w tych sprawach stosuje się przepisy części ogólnej Kodeksu Karnego Wojska Polskiego.

2. Orzekanie w sprawach o wykroczenia określone w art. 135 ust. 1 i 2, art. 136 ust. 1, art. 137 ust. 1, art. 140 ust. 1 i 2 oraz art. 144 ust. 1 i 2 następuje w trybie i na zasadach określonych w przepisach o orzecznictwie karno-administracyjnym.

Rozdział XVII.

Przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 151. 1. Osoby uznane w myśl przepisów dotychczasowych za zupełnie niezdolne do służby wojskowej mogą być poddane z urzędu lub na własną prośbę badaniu lekarskiemu przez wojskowe komisje lekarskie lub powiatowe komisje poborowe, celem ustalenia ich zdolności do służby wojskowej w myśl przepisów niniejszej ustawy.

2. Terminy i tryb postępowania w sprawach wymienionych w ust. 1 określa Minister Obrony Narodowej.

Art. 152. Poborowych korzystających z odroczenia zasadniczej służby wojskowej lub zaliczonych do ponadkontyngentu w myśl przepisów dotychczasowych, którzy do dnia 31 grudnia 1959 r. ukończą 23, a pobierający naukę w szkołach średnich lub odbywający studia w szkołach wyższych — 25 lat życia, zalicza się do rezerwy bez odbycia zasadniczej służby wojskowej, jeżeli do dnia 31 grudnia 1959 r. nie zostaną powołani do odbycia tej służby na zasadach określonych w art. 54.

Art. 153. 1. Żołnierze odbywający zasadniczą służbę wojskową w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy pełnią tę służbę przez czas określony w niniejszej ustawie.

2. Minister Obrony Narodowej może stosować do żołnierzy wymienionych w ust. 1 skrócenie czasu trwania zasadniczej służby wojskowej, przewidziane w art. 51 ust. 3.

Art. 154. 1. Kobiety, które w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy nie przekroczyły 40 lat życia, przeznaczone na podstawie przepisów dotychczasowych do pomocniczej służby wojskowej, zostają zaliczone z mocy prawa do rezerwy.

2. Przepis ust. 1 stosuje się również do kobiet posiadających stopień oficerski, które nie przekroczyły w dniu wej-

ścia w życie niniejszej ustawy 50 lat życia, zwolnionych na podstawie przepisów dotychczasowych od obowiązku pomocniczej służby wojskowej z powodu przekroczenia granicy wieku.

Art. 155. Przepisy art. 119 i 120 ust. 2 stosuje się także do żołnierzy, którzy odbywali zasadniczą służbę wojskową i zostali zwolnieni z tej służby przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 156. 1. W art. 17 § 1 ustawy z dnia 20 lipca 1950 r. o zmianie przepisów postępowania karnego (Dz. U. z 1950 r. Nr 38, poz. 348, z 1954 r. Nr 34, poz. 142, z 1955 r. Nr 45, poz. 309 i z 1958 r. Nr 18, poz. 76) przepisy lit. a) i b) otrzymują brzmienie:

„a) żołnierze w czynnej służbie wojskowej w sprawach o przestępstwa popełnione w czasie odbywania tej służby, jeżeli przepis szczególnie nie stanowi inaczej,

b) osoby powołane do czynnej służby wojskowej z upływem terminu, w którym były obowiązane stawić się do tej służby, w sprawach o przestępstwa określone w art. 113 i 114 Kodeksu Karnego Wojska Polskiego, a poborowi także w sprawach o przestępstwa popełnione w drodze z miejsca pobytu do jednostki wojskowej.

2. W sprawach o przestępstwa, w których na podstawie ust. 1 nastąpiła zmiana właściwości sądów, orzeka sąd według dotychczasowej właściwości, jeżeli akt oskarżenia został wniesiony przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 157. W dekrete z dnia 22 października 1951 r. o dowodach osobistych (Dz. U. z 1951 r. Nr 55, poz. 382 i z 1956 r. Nr 6, poz. 29 i Nr 21, poz. 101 oraz z 1958 r. Nr 1, poz. 1) wprowadza następujące zmiany:

- 1) w art. 14 skreśla się ust. 1 pkt 1 oraz ust. 2;
- 2) w art. 24 skreśla się ust. 1 — 3.

Art. 158. Skreśla się w dekrete z dnia 20 lipca 1954 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. Nr 34, poz. 144) — art. 49.

Art. 159. W art. 59 dekretu z dnia 14 sierpnia 1954 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 1953 r. Nr 23, poz. 98 i Nr 36, poz. 164) dotychczasową treść oznacza się jako ust. 1 oraz dodaje się nowy ust. 2 w brzmieniu.

„2. Zaopatrzenie określone w dekrete przysługuje także osobom powołanym do odbycia czynnej służby wojskowej oraz osobom zwolnionym z tej służby, które stały się niezdolne do pracy i zostały zaliczone do jednej z grup inwalidów wskutek choroby lub kalectwa nabytego w związku z wypadkiem w drodze z miejsca zamieszkania

do jednostki wojskowej lub w drodze powrotnej do miejsca zamieszkania. Zaopatrzenie nie przysługuje, jeżeli wypadek nastąpił z winy zainteresowanego.”

Art. 160. W art. 5 ustawy z dnia 6 czerwca 1958 r. o służbie wojskowej szeregowców i podoficerów Sił Zbrojnych (Dz. U. Nr 36, poz. 164) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Zasady badania i oceny zdolności fizycznej i psychicznej do służby wojskowej określa Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Zdrowia.”;
- 2) dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Skład, właściwość i tryb postępowania wojskowych komisji lekarskich określa Minister Obrony Narodowej.”

Art. 161. 1. Tracą moc:

- 1) ustawa z dnia 4 lutego 1950 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. z 1950 r. Nr 6, poz. 46, z 1951 r. Nr 4, poz. 25, Nr 22, poz. 172, z 1953 r. Nr 27, poz. 104 oraz z 1955 r. Nr 6, poz. 37 i Nr 32, poz. 189);
- 2) ustawa z dnia 7 kwietnia 1949 r. o ulgach w odbywaniu służby wojskowej przez studentów szkół wyższych (Dz. U. z 1949 r. Nr 25, poz. 173 i z 1950 r. Nr 6, poz. 46);
- 3) dekret z dnia 6 września 1951 r. o szczególnych uprawnieniach i ulgach dla żołnierzy zasadniczej służby wojskowej i ich rodzin (Dz. U. z 1954 r. Nr 55, poz. 277);
- 4) dekret z dnia 14 kwietnia 1948 r. o zasiłkach i pomocy dla żołnierzy Wojska Polskiego, żołnierzy i funkcjonariuszów służby bezpieczeństwa publicznego, członków Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej — oraz ich rodzin (Dz. U. z 1948 r. Nr 21, poz. 139 i Nr 26, poz. 181, z 1950 r. Nr 6, poz. 46, z 1954 r. Nr 37, poz. 159 i Nr 41, poz. 181).

2. Przepisy wykonawcze wydane na podstawie ustaw i dekretów wymienionych w ust. 1 zachowują moc do czasu zastąpienia ich nowymi przepisami opartymi na niniejszej ustawie.

Art. 162. 1. Ustawa wchodzi w życie w dwa miesiące po dniu ogłoszenia.

2. Termin wejścia w życie przepisów art. 90 i 98 ust. 1 ustala Ministrowie Spraw Wewnętrznych i Obrony Narodowej w drodze rozporządzenia. Do tego czasu pozostają w mocy art. 60 i 69 ustawy z dnia 4 lutego 1950 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. Nr 6, poz. 46 z późniejszymi zmianami).

Przewodniczący Rady Państwa: A Zawadzki

Sekretarz Rady Państwa: J. Horodecki